

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาแนวคิด การเผยแผ่ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสุวรน จันทราช เจ้าคณะแขวงจำปาสัก ซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้

๒.๑ หลักการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนา

๒.๒ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระธรรม ๔ ด้าน

๒.๑ หลักการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงเทคนิคและรูปแบบวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าและพุทธวิธีในการสอน จากพระไตรปิฎกและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งพุทธวิธีในการสื่อสารอันเป็นเทคนิคการสอนและลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง

๒.๑.๑ พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาล เป็นดินแดนที่มีความเจริญในด้านศาสนาและปรัชญาเป็นอย่างมากเป็นยุคที่ชมพูทวีปเต็มไปด้วยนักปราชญ์ศาสตราจารย์เจ้าลัทธิต่าง ๆ เป็นอันมาก แต่ละท่านล้วนมีชื่อเสียง มีความสามารถ ผู้ที่มาเผชิญพระองค์นั้น มีทั้งมาดีและมาร้าย มีทั้งที่แสวงหาความรู้ มาลองภูมิ และที่ต้องการมาข่มมาปราบ^๑ พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นมาในท่ามกลางแห่งเจ้าลัทธิเหล่านั้นด้วยการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้า ดุจพระองค์ได้จุดประทีปดวงใหญ่ให้สว่างไสวขึ้นในระหว่างท่ามกลางแห่งดวงไฟเล็กๆ อีกมากมาย หลังจากพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และเสวยวิมุตติสุข เมื่อสัปดาห์ที่ ๗ ผ่านไป พระองค์เสด็จจารมภ์ไม่รายายตนะ กลับไปยังต้นอชปาลนิโครธ ทรงคำนึงถึงการที่จะทรงแสดงธรรมโปรดประชาชน ในขั้นแรกพระองค์ทรงมีความขวนขวายน้อยเกิดความท้อในการที่จะแสดงธรรมโปรดสัตว์ เพราะทรงเห็นว่าธรรมที่ทรงค้นพบด้วยการตรัสรู้นั้น เป็นสิ่งอันล้าลึก ยากแก่ผู้ที่ยังยึดติดในกามคุณจะรู้ได้ แต่ทว่าทรงตระหนักในหลักความจริงว่า มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ทั้งปวง มนุษย์เป็น

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

เวไนยสัตว์ คือ เป็นสัตว์ที่แนะนำสั่งสอนได้ แต่ถึงกระนั้นมนุษย์ก็ยังมีระดับของความแตกต่างในความพร้อมทางด้านสติ ปัญญา ความรู้ ความสามารถ และคำอาราธนาของท้าวสหัมบดีพรหมว่า “ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้สืบทอดพระศาสดาจงแสดงธรรมเถิด สัตว์ที่มีธุลีในดวงตาน้อยที่มีอยู่ เมื่อไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม แต่เมื่อได้ฟังธรรมจักเจริญ” พระองค์จึงได้ทรงพิจารณาเห็นสัตว์เปรียบเหมือนดอกบัว ๓ ประเภท คือ บัวใต้น้ำ บัวเสมอน้ำ และบัวเหนือน้ำ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

มีธุลีน้อย	มีธุลีมาก
มีอินทรีย์กล้า	มีอินทรีย์อ่อน
มีอาการดี	มีอาการเลว
รู้ง่าย	รู้ยาก

บางพวกเห็นโทษภัยในปรโลก บางพวกไม่เห็นโทษภัยในปรโลก จึงตรัสว่า “ประตุแห่งพระนิพพานได้เปิดแล้วสำหรับผู้ใคร่สดับ จึงปล่อยศรัทธาเถิด”^๒

หลักการในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้านั้น เมื่อพระองค์มีพระประสงค์จะประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องล้มล้างความเชื่อเดิมที่เขาถืออยู่ให้หมดสิ้นไปเสียก่อน แต่การที่จะเอาชนะลัทธิต่าง ๆ ที่ประชาชนมีความเชื่อฝังใจอยู่แล้วมิใช่ทำได้ง่ายเลย จะต้องมีความรู้หรือวิธีการที่แยบยลจึงจะสามารถให้คนเลิกนับถือลัทธิอันเป็นความเชื่อเดิมของเขาแล้วให้เขามานับถือพระพุทธศาสนา นั้นหมายความว่าพระพุทธเจ้าจะต้องมีศักยภาพที่เหนือกว่าเจ้าลัทธิทั้งหลายเหล่านั้น จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเดิมของเขาได้ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ชาญฉลาดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เมื่อทรงเห็นว่าคำสอนส่วนใดพอที่จะประยุกต์เข้ากับกับความเชื่อเดิมของประชาชนซึ่งเป็นส่วนที่ติดอยู่แล้ว พระองค์ก็จะอนุโลมตาม และบางส่วนก็ยังบกพร่องอยู่บ้าง ก็ทรงนำมาแก้ไขเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม หากส่วนใดที่เป็นการสอนให้คนหลงผิดหลงมกมาย ไร้สาระ พระองค์ก็จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงทั้งหมด พร้อมกันนั้นยังมีการเสนอหลักการแนวใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนให้ประชาชนได้ทราบ นั่นก็คือหลักแห่งอริยสัจ ๔ เป็นต้น

พระพุทธเจ้าทรงมีหลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง คือ ก่อนที่พระองค์จะทำการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้น ได้เตรียมการถึง ๒ ครั้ง ๆ แรกก่อนที่จะส่งพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูปไปช่วยประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งที่ ๒ เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ หรือวันจาตุรงคสันนิบาต ซึ่งเป็นวันที่พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมพร้อมกันที่เวฬุวันมหา

^๒ วิ. มห. (ไทย) ๔/ ๘ / ๑๒ -๑๔.

วิหาร แคว้นมคธ ในครั้งนั้นพระองค์ทรงประธานหลักการอันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่าโอวาทปาติโมกข์เพื่อให้พระสงฆ์สาวกนำไปเผยแผ่แก่ประชาชน

ในโอวาทปาติโมกข์นั้น พระองค์ทรงใช้สื่อบุคคลช่วยในการส่งสาร และทรงเน้นคุณสมบัติ ของผู้ส่งสารโดยประกาศหลักการว่า

“ขันติ คือ ความอดกลั้นเป็นตบอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสพระนิพพานว่า เป็นยอด ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่จัดว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนสัตว์อื่นไม่ชื่อว่าสมณะผู้เป็นสมณะไม่ กล่าวร้ายผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น พึงสำรวมในปาติโมกข์รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร และที่ นั่งที่นอนอันเป็นสงัด ไม่พลุกพล่านพึงละความชั่ว ประกอบความดี หมั่นประกอบความเพียร เพื่อชำระจิต”^๓

ดังนั้น วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์ จึงเริ่มมีขึ้นทั้งหลักการและหลักปฏิบัติ แตกต่างกันไปตามกาลเทศะ และบุคคลที่จะทรงสั่งสอน พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปุตฺโต)^๔ กล่าวว่า

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ลักษณะงานสอนซึ่งแตกต่างกันตามประเภท วิชา อาจแยกได้เป็น ๒ ประเภท คือ วิชาประเภทชี้แจงข้อเท็จจริง เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนวิชาประเภทนี้ หลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหา วิธีการให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอนให้เกิดพหุสัจจะจะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิชาอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับ คุณค่าในทางความประพฤติ โดยเฉพาะวิชาศีลธรรม และวิชาจริยธรรมทั่วไป การสอนที่จะได้ผลดี นอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้วจะต้องให้เกิดความรู้สึกมองเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใส ศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วย สำหรับวิชาประเภทนี้ ผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งสำคัญมาก และ มักทำได้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรก เพราะต้องการคุณสมบัติขององค์ประกอบในการสอนทุกส่วน นับตั้งแต่คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สอนไปทีเดียว ยิ่งในงานประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่จะให้คนจำนวน มากยอมรับด้วยแล้วก็ยิ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก ฉะนั้น การพิจารณาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า จึงเริ่มตั้งแต่คุณสมบัติของผู้สอน

๒.๑.๒ คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่

๒.๑.๒.๑ คุณสมบัติภายนอก (ทางกายภาพ) ของผู้เผยแผ่

^๓ ชุ.ปฎิ.(ไทย) ๓๑/๒๗๙/๑๘๐.

^๔ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมปุตฺโต), เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๓๑), หน้า ๖ – ๒๖.

ความจริง ผู้สอนหรือนักเผยแผ่ที่ดีต้องสร้างบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็นหรือผู้ฟังจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพระลักษณะทั้งทางด้านความสง่างามแห่งพระวรกายที่งดงาม มีพระสุรเสียงที่โน้มนำจิตใจควรแก่ศรัทธาปสาทะทุกประการ ทรงมีพระมหาบุริสลักษณะ ๓๒ ประการ และอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ พระฉวีวรรณผุดผ่องดังทอง น่าดู น่าเลื่อมใส ส่วนพระสุรเสียงก็ไพเราะ สุภาพสละสลวย แจ่มใส ชัดเจน นุ่มนวล ชวนฟัง กลมกล่อม ไม่พรวดซัง กังวาน ดุจเสียงพรหม สำเนียงใสไพเราะดุจนกการเวก

พระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นมีความสัมพันธ์กันในฐานะกัลยาณมิตร นักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร ดังนี้

๑. ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจที่จะซักถาม

๒. ครุ เป็นที่เคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย

๓. ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้

๔. วัตตา เป็นนักพูด โดยอาจจะเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ

๕. วจะนักขะโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำโต้เถียง คำล่วงเกิน คำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนได้ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากลัทธิภายนอกมาขัดขวางต่องานเผยแผ่

๖. คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา เป็นผู้พูดคำที่ลึกซึ้งได้ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย นักเผยแผ่ที่ดีจะ ต้องมีความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม

๗. โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอฐานะ ไม่ชักนำให้ผู้ฟังให้เดินผิดทางไปนอกพุทธดำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูง แนะนำในทางที่ถูกที่ควร^๕

นอกจากนี้ แสง จันทรงาม^๖ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดี ดังนี้

๑. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต

^๕ อจ. สดตก (ไทย) ๒๓ / ๓๗ / ๕๗.

^๖ แสง จันทรงาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔ - ๓๐.

๒. ไม่ถือตัวหยิ่งยโส
๓. มีความอดทน ใจเย็น
๔. มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า
๕. มีความรอบคอบ
๖. มีความประพจน์น่าเคารพบูชา
๗. รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง

๒.๑.๒.๒ คุณสมบัติภายในของผู้เผยแผ่พระธรรม

คุณสมบัติภายใน คุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้สอนให้ถูกประเด็นทั้งภาคทฤษฎี (พระปริยัติสัทธรรม) และภาคปฏิบัติ (ปฏิบัติสัทธรรม) โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ ความสุข ความเจริญต่อผู้ฟังเป็นที่ตั้ง และมีจิตประกอบด้วยเมตตาเป็นหลัก ด้วยคุณธรรมบุคคลผู้จะเผยแผ่หรือประกาศหลักพุทธธรรมใน พระพุทธศาสนาได้นั้น พึงตั้งอยู่ในคุณสมบัติที่เกื้อกูลต่อชาวโลกหลายประการ ตัวอย่างเช่น พระผู้มี พระภาคเจ้า ก็ทรงเป็น “พระบรมครู” คือ ครูที่สอนให้คนอื่นเข้าใจและรับทราบข้อมูลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นยอดของครู จนได้ขนานพระนามอย่างนั้น และทรงคุณลักษณะ ๙ อย่าง หรือที่เราเรียกกันว่า “พระนพคุณ ๙” คือ เป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นผู้รู้แจ้งอริยสัจธรรมด้วยพระองค์ เอง เป็นผู้มีความรู้ดีและความประพฤติดี เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดีเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อปวงประชา มีความรู้แจ้งโลกมนุษย์และเทวโลก เป็นครูฝึกฝนพัฒนาคนอย่างยอดเยี่ยมไม่มีใครยิ่งกว่า ทรงเป็นครู สอนของเทวดาและมวลมนุษย์ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความเข้าใจ รู้จักจำแนก แยกแยะสั่งสอนสรรพสัตว์ให้เหมาะสมตามภูมิชั้น สติปัญญาของเขาเหล่านั้น และเป็นผู้มีโชค^๗

นอกจากนั้นแล้ว พระพุทธองค์ก็ยังทรงแตกฉานในทศพลญาณ ๑๐ ประการ ได้แก่

- (๑) ฐานาฐานญาณ คือ ญาณที่ยังรู้ฐานะ อฐานะ รู้กฎธรรมชาติเกี่ยวกับขอบเขต และ วิสัยทัศน์ของบุคคลที่แตกต่างกัน
- (๒) กัมมวิปากญาณ คือ ญาณที่ยังรู้ผลของกรรมดี ผลกรรมชั่ว
- (๓) สัพพัตถคามินีปฎิปทาญาณ คือ ญาณที่ยังรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่สุคติ
- (๔) นานาธาตุญาณ คือ ญาณที่ยังรู้ภาวะของโลกตามธรรมดาที่ ประกอบด้วยธาตุ เช่น ขันธ์ ๕ อายุตนะ ๑๒ เป็นต้น
- (๕) นานาธมมุตติกญาณ คือ ญาณที่ยังรู้ หรือ ความสนใจของสัตว์นั้น

^๗ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๙๕/๖๗.

(๖) อินทรีย์ปโรปริยัตติญาณ คือ ญาณที่หยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย ในการตรัสรู้ธรรม

(๗) ฌานทิสังกิเลสาทิญาณ คือ ญาณที่หยั่งรู้เหตุที่จะทำให้ญาณวิโมกข์ สมาบัติเสื่อมหรือเจริญคล่องแล้วชัดเจนหรือก้าวหน้าขึ้น

(๘) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ญาณที่หยั่งรู้ชาติ ภาพแต่หนหลังได้

(๙) จุตูปปาตญาณ คือ ญาณที่หยั่งรู้จุดและอุบัติของสรรพสัตว์อันเป็นไปตามกรรม

(๑๐) อาสวักขยญาณ คือ ญาณที่หยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย^๘

ดังนั้น ผู้จะเผยแผ่พุทธธรรม พึงดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดีด้วยเช่นกัน เพื่อยังศรัทธาความเลื่อมใสและให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังต่อไปนี้

๑. ปณิธาน ในการแสดงธรรมต่อผู้ฟัง นักเผยแผ่พึงตั้งจิตไว้ในใจของตนก่อนแสดงว่า จักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับเหตุการณ์ พร้อมยกเหตุผลให้สมจริงมาประกอบ แสดงด้วยเมตตาจิตหวังอนุเคราะห์ไม่ใช่เพื่อหวังลาภสักการะ และไม่แสดงธรรมไปกระทบต่อใครให้เสียหายหรือตำหนิตรงๆ ทำให้ผู้ฟังคนนั้นเกิดความไม่พอใจ^๙

๒. ปฏิสัมภิตา ความเข้าใจ ปัญญาที่แตกฉานในอรรถ (เนื้อหาสาระ) เข้าใจในธรรม (อธิบายย่อหรือพิสดารได้) เข้าใจในหลักนิรุกติ (การซ้ำของในภาษา) และเข้าใจในหลักปฏิภาณ คือ ไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า^{๑๐}

๓. พหุสูต การคงแก่เรียน การได้ฟังมาก จำได้ คล่องปาก เพ่งพินิจให้ขึ้นในใจของตน และสามารถขบคิดได้ด้วยทฤษฎี คือ เห็นตามได้ด้วยเหตุผลที่เป็นจริง^{๑๑}

๔. การรู้จักแสดงธรรมไปตามขั้นตอน การแสดงธรรมไปโดยคำนึงถึงภาวะของผู้ฟังเป็นหลัก โดยเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นด้วยตาไปจนถึงพิจารณาเห็นด้วยปัญญาภายในของตน ได้แก่ เล่าเรื่องทานกถาให้ฟังก่อน (การให้ทาน) ชี้แจงผลดีของการเป็นคนมีศีลมีความประพฤติที่เรียบร้อยดีงาม จากนั้นก็เล่าเรื่องสวรรค์ คือ ความสุขใจให้ฟังถัดมา และโยงไปเรื่องโทษของกามที่ทำให้มนุษย์ต้องทุกข์กายทุกข์ใจอยู่นี้ ข้อสุดท้ายก็ชี้แจงทางออกจากกามหรือทางออกจากทุกข์นั้น โดยวิธีการสลัดทิ้งกาม^{๑๒}

๒.๑.๓ จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

^๘ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๖๖/๑๔๐.

^๙ อัง.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๑๕๙/๒๐๕.

^{๑๐} อัง.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๓๒/๒๑๖.

^{๑๑} อัง.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๘๗/๑๒๙.

^{๑๒} ที.ส. (บาลี) ๙/๒๓๗/๑๘๙

ส่วนเรื่องจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึง เพราะจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอน ครบถ้วนทุกอย่าง พระราชนิพนธ์ ได้แยกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้^{๑๓}

๑. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น จุดมุ่งหมายข้อนี้หมายความว่า ทรงสอนให้ผู้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวกนั้น ๆ สิ่งใดที่ทรงรู้แล้ว แต่เห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น ทรงสอนให้ผู้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่รู้และจำเป็นเท่านั้น เช่น “...พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีสุทวาร เมืองโกสัมพี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงหยิบใบประดู่ลาย ๒ – ๓ ชิ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความหมายนั้นว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบ ที่เราหยิบขึ้นมา กับใบไม้ที่อยู่บนต้น อย่างไหนมากกว่ากัน” ลำดับนั้นภิกษุทั้งหลาย กราบทูลว่า “ใบไม้ที่อยู่บนต้นไม้นั้นแหละ มากกว่าใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบ ที่พระองค์หยิบขึ้นมามีเพียงเล็กน้อยพระพุทธเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เรารู้แล้วแต่มิได้บอกเธอทั้งหลายก็มีมากเหมือนกัน เพราะเหตุไร เราจึงมิได้บอก เพราะสิ่งนั้นไม่มีประโยชน์มิใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อคลายความกำหนัด ไม่เป็นไปเพื่อดับทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว คือ เราได้บอกไว้ว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เพราะเหตุไร เราจึงบอก เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อดับทุกข์ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงบอกภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้เธอพึงทำความเพียร เพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ ฯลฯ”^{๑๔}

๒. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง เช่น พระองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าภิกษุจะพึงจับชายสังฆาฏิของเราติดตามรอยเท้าเรา ติดตามไปข้างหลัง แต่ภิกษุนั้นมีความละโมภ กำหนดยึดอย่างแรงกล้าในกาม มีจิตพยาบาท คิดประทุษร้าย หลงลืมสติไม่รู้ตัว มีจิตไม่ตั้งมั่น กระสับกระส่าย ไม่สำรวมในอินทรีย์ แท้จริงแล้วภิกษุนั้นก็ยังชื่อว่าอยู่ห่างไกลเรา เราก็กว้างไกลภิกษุนั้น นั่นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นยังไม่เห็นธรรม เมื่อไม่เห็นธรรม ชื่อว่าไม่เห็นเรา

^{๑๓} พระราชนิพนธ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑), หน้า ๒๖ – ๓๐.

^{๑๔} ส.ม. (ไทย) ๑๙ / ๑๑๐๑ / ๖๑๓.

ภิกษุทั้งหลาย แม้ถ้าภิกษุอยู่ไกลเราถึง ๑๐๐ โยชน์ แต่ภิกษุนั้นไม่มีความละโมภ ไม่กำหนดยินดีอย่างแรงกล้าในกาม มีจิตไม่พยาบาท ไม่คิดประทุษร้าย มีสติมั่น มีความรู้สึกตัว มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ สรรวมอินทรีย์ แท้จริงแล้ว ภิกษุนั้นชื่อว่าอยู่ใกล้เรา เราก็ออยู่ใกล้ภิกษุนั้น นั่นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นเห็นธรรม แม้เห็นธรรม ชื่อว่าเห็นเรา”^{๑๕}

๓. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นมหัศจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน เช่น ในปรินิพพานสูตร เมื่อพระจวนปรินิพพาน ทอดพระเนตรเห็นมหาชนนำเครื่องสักการะเป็นอันมากมาบูชา พระจึงตรัสกับพระอานนท์ว่า

“การทำการบูชาอย่างนั้น ไม่ชื่อว่าบูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง แต่ผู้ใด จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาก็ตาม ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ผู้นั้นแหละ ชื่อว่าบูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เมื่อพระตถาคตเจ้าทรงปลงพระชนมาสังขารว่าอีก ๔ เดือนข้างหน้า พระองค์จะปรินิพพาน ภิกษุหลายพันรูปเที่ยวแวดล้อมพระองค์อยู่ ปรีกก้านว่า พวกเราจะทำอย่างไรหนอ ? ภิกษุรูปหนึ่งชื่อธรรมารามไม่เข้าร่วมกลุ่มกับภิกษุทั้งหลาย เมื่อภิกษุทั้งหลายถามถึงความรู้สึกเกี่ยวกับการปรินิพพานของพระศาสดา ท่านมิได้ให้คำตอบแต่ประการใด แต่คิดว่า อีก ๔ เดือนข้างหน้า พระศาสดาจักปรินิพพานแล้ว เราเป็นผู้ที่ยังมีราคะอยู่ เราจะพยายามเพื่อบรรลุพระอรหัตผล ในช่วงเวลาที่พระศาสดายังทรงพระชนม์อยู่นั้นเอง เพื่อเป็นการบูชาพระองค์

ท่านธรรมารามคิดดังนี้แล้ว ก็เป็นผู้เดียวเท่านั้นในอริยาบถต่าง ๆ นึกคิดระลึกถึงธรรมที่พระศาสดาทรงแสดงอยู่ตลอดเวลา ไม่คลุกคลีด้วยภิกษุหลายรูป อยู่รูปเดียวในที่สงัด ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลพระศาสดาว่า “พระธรรมารามมิได้มีความเชื่อใยในพระองค์เลย” พระทศพล (พระพุทธเจ้า) ให้เรียกพระธรรมารามเข้าเฝ้า ตรัสถามถึงเหตุการณ์กระทำเช่นนั้น เมื่อทรงทราบเหตุผลแล้วก็ทรงอนุโมทนาสาธุการว่า “ดีแล้ว ๆ ผู้ที่มีความรัก เคารพในเรา จงประพฤติอย่างธรรมารามเถิด ภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่บูชาเราด้วยของหอม ระเบียบดอกไม้ หาชื่อว่าบูชาเราจริงไม่ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จจริงชื่อว่าบูชาเราอย่างแท้จริง”^{๑๖}

๒.๑.๔ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกลัไว้ว่า “อานนท์การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มีใช้สิ่งทีกระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น ฟังตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจ ” คือ

^{๑๕} ชุ. อิติ. (ไทย) ๒๕ / ๙๒ / ๔๖๕.

^{๑๖} พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสสี, "ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาลัย (หลวงพ่อกุณ ประสุทฺธโธ)",วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓, หน้า ๑๕-๑๖.

๑. เราจึกกล่าวไปตามลำดับ
๒. เราจึกกล่าวยกเหตุผลมาแสดงให้เห็นเข้าใจ
๓. เราจึกแสดงด้วยอาศัยความเมตตา
๔. เราจึกแสดงโดยไม่เห็นแก่อาภิส
๕. เราจึกแสดงไปโดยไม่กระทบตนและคนอื่น^{๑๗}

ในการแสดงธรรมนั้น ผู้ที่เป็นนักเผยแผ่จะกล่าว หรือแสดงธรรมต้องยึดหลักการสอน ๕ ประการดังกล่าวแก่ผู้ฟัง ซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ ตามระดับสติปัญญา กล่าวคือ

๑. อุคฆฏัตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็อาจรู้ได้ทันที
๒. วิปจิตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน
๓. เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้ เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน
๔. ปทปรมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้ง และมีความเห็นผิดอย่างรุนแรง

๒.๑.๕ ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า

ลีลาการเผยแผ่หรือพุทธลีลานั้น เพื่อช่วยให้ผู้ฟังธรรมเทศนาของพระพุทธองค์เกิดความเลื่อมใสและเข้าใจต่ออรรถและธรรมที่ประกาศไปแล้วนั้น โดยมีหลัก ๔ อย่าง ดังนี้

๑. การชี้แจงให้เห็นชัด (สันทัสสนา) คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจและแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจังเหมือนกับว่าจูงมือไปดูเห็นกับตา
๒. พุดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม (สมาทพนา) คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ นับถือ อยากลงมือทำ หรืออยากรนำไปปฏิบัติ
๓. พุดให้เกิดความเข้าใจอาหาญแก่ลัทธิ (สมุตเตชนา) คือ ปลุกเร้าให้เกิดขวัญและกำลังใจเพื่อต่อสู้ทำความพากเพียร ไม่ย่อถ้อ หรือ อ่อนแอ เพราะสาเหตุใดก็ตาม จิตใจเข้มแข็ง ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวความทุกข์ ความลำบาก
๔. พุดปลอบขวัญโลมใจให้สดชื่นร่าเริง (สัมปหังสนา) คือ บำรุงจิตใจให้เข้มขึ้นเบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดี หรือคุณประโยชน์ที่เขาจะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวัง และร่าเริงเบิกบานอยู่เสมอ^{๑๘}

๒.๑.๖ วิธีสอนของพระพุทธเจ้า

^{๑๗} อภ. ปญจก. (ไทย) ๒๒ / ๑๕๙ / ๒๖๓.

^{๑๘} ที.สี. (บาลี) ๙/๑๙๘/๑๖๑

การสอนคนแม้ในเรื่องเดียวกัน ก็ต้องมีรูปแบบในการสอนหลาย ๆ แบบ จึงจะประสบความสำเร็จตามต้องการ เพราะคนฟังมีหลายประเภท ต่างจิตต่างความคิด สนใจเรื่องที่ตนพอใจ พระพุทธองค์เองเมื่อสอน ก็ทรงนำเอาการสอนแบบต่าง ๆ มาสอนตามความเหมาะสม แบบการสอนเหล่านี้ คือ

๑. แบบสากัจฉา หรือสนทนา เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยที่สุด เพราะผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน ไม่รู้สีกว่าตนกำลังเรียน หรือกำลังถูกสอน แต่กำลังรู้สึกว่าการสนทนาปราศรัยกับพระพุทธเจ้าอย่างสนุกสนาน ในการสนทนานั้น พระองค์ทรงทำหน้าที่นำสนทนา คือ ทำหน้าที่ในการโยนคำถามให้ขบคิดแล้วตอนเข้าสู่จุดสรุปอันเป็นประเด็นที่ต้องการ เช่น ทรงสนทนากับพระโสณโกฬิวิสะ ผู้บำเพ็ญเพียรอย่างหนักในป่าสิตวัน เติณจกรรมจนเท้าแตกทั้งสองข้าง แต่ก็ไม่บรรลุผลที่ต้องการ จึงคิดจะลาสิกขา ไปเป็นผู้ครองเรือน

พระพุทธเจ้า : โสณะ เธอเกิดความคิดเช่นนั้นจริงหรือ ?

โสณะ : ถูกแล้ว พระเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : เธอคิดอย่างไรเวลาสายพินของเธอตึงเกินไป หย่อนเกินไป เสียงสายพินของเธอไพเราะกระนั้นหรือ

โสณะ : หามิได้ พระเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : แต่คราวใดสายพินของเธอไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป ตั้งอยู่ในระดับพอดี เสียงพินของเธอไพเราะ เหมาะจะใช้การได้ใช้ไหม

โสณะ : ถูกแล้ว พระเจ้าข้า

วิธีการสนทนานี้ พระพุทธองค์ทรงส่งเสริมให้พระสาวกใช้กัน ดังทรงยกย่องว่า “การสนทนาธรรมตามอุดมกาลเป็นมงคล” และจะมีศาลาเป็นที่นั่งสนทนาธรรมของพระภิกษุสงฆ์ทุกบ้าย เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่อง พระองค์ก็จะเสด็จมาเอง^{๑๙}

๒. แบบบรรยาย จะทรงใช้เสมอในที่ประชุม ส่วนมากจะเป็นโอกาสที่มีผู้ฟังจำนวนมาก ดังที่ทรงแสดงพระธรรมเทศนาในเขตวันมหาวิหาร ในช่วงบ่ายของทุกวันและที่นำสังเกตคือ ผู้ฟังมักจะมีความรู้ หรือมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นในขั้นพื้นฐานมาบ้างแล้ว ดังเช่นแสดงแก้ปัญหาวัคคีย์ ครั้งแรกทรงใช้วิธีการบรรยาย บรรยายถึงความล้มเหลวของการทรมานร่างกาย กับความหมกมุ่นในกาม แล้วชี้ทางสายกลาง คือ มรรค ๘ และอริยสัจ ๔ เพราะสามารถชี้แจงแสดงเหตุผลได้อย่างละเอียด

^{๑๙} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๕๔.

๓. แบบตอบปัญหา ในการตอบปัญหาพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหา และใช้วิธีตอบให้เหมาะสม ผู้ถามอาจถามด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน บางคนถามเพื่อให้ตอบคำถามในเรื่องที่สงสัยมานาน บางคนถามเพื่อลองภูมิ บางคนถามเพื่อชมหรือปราบให้ผู้ตอบอับอาย บางคนถามเพื่อเทียบเคียงกับความเชื่อ หรือหลักคำสอนในลัทธิศาสนาของตน พระองค์ตรัสว่า “การตอบปัญหาใด ๆ ต้องดูลักษณะปัญหาและเลือกวิธีตอบให้ถูกต้องเหมาะสม” จึงทรงจำแนกวิธีตอบปัญหาไว้ ๔ ประเภท^{๒๐} คือ

๓.๑ เอกังสพพยากรณ์ปัญหา ปัญหาบางอย่างต้องตอบตรงไปตรงมา ตอบแบบตายตัวไม่มีเงื่อนไข เช่น ถามว่า จักขุเป็นอนิจจังหรือ พึงตอบไปทีเดียวว่า ถูกแล้ว

๓.๒ ปฏิจจุจนาพยากรณ์ปัญหา ปัญหาที่พินิจถามแล้วจึงแก้ เช่น โสตะก็เหมือนจักขุ พึงย้อนถามว่า ที่ถามหมายถึงแง่ไหน ถ้าบอกว่า ในแง่เป็นเครื่องมือ พึงตอบว่าไม่เหมือนกัน ถ้าถามว่า ในแง่อนิจจัง จึงควรตอบรับว่า เหมือนกัน

๓.๓ วิภังชพยากรณ์ปัญหา ปัญหาที่ต้องแยกคำตอบ เป็นเรื่อง ๆ เป็นประเด็น เช่น พระพุทธองค์ทรงติเตียนตะบะใช้หรือไม่ อย่ารีบตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ เพราะมีส่วนผิด ต้องแยกตอบว่า พระพุทธองค์ทรงติเตียนตะบะที่ทรมานตนเอง แต่ทรงสรรเสริญว่า ความอดกลั้นเป็นยอดแห่งตะบะ เป็นต้น

๓.๔ ฐปณียปัญหา ปัญหาบางอย่างต้องตัดบทไปไม่ตอบ หรือพินิจยังเสีย เพราะถ้าตอบไปจะเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความทะเลาะ ตอบไปแล้วไม่ทำให้เกิดประโยชน์ เช่น ศาสดานั้นสอนอย่างนั้น อย่างนี้ อยากทราบว่าคุณสอนของใครถูก คำสอนของใครผิด พระองค์มักจะตัดบทว่า เรื่องนั้นจงพักไว้ก่อน เราตถาคตจะแสดงธรรมให้ฟัง นี่คือวิธีพักปัญหาของพระองค์

๔. แบบวางกฎข้อบังคับ โดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ และข้อบังคับให้สาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือด้วยด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน เช่น เมื่อเกิดเรื่องที่เสียหายขึ้น หรือภิกษุที่ทำให้ความผิดนำความเสียหายมาสู่หมู่สงฆ์ ก็ทรงบัญญัติพระวินัย โดยความเห็นชอบของสงฆ์

๒.๑.๗ เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า

การสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ทุกเรื่อง ถึงแม้ผู้ถ่ายทอดจะมีความรู้ดีสักเพียงใดก็ตาม หากขาดอุปการะสอนที่ดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจได้ การสอนนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือภาษาปัจจุบันเรียกว่าขาดเทคนิคในการสอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นเลิศ ในการใช้กลวิธีหรือเทคนิคการสอนเป็นอย่างดี มี ๑๐ วิธี ดังนี้

๒.๑.๗.๑ การยกเรื่องชาดกและนิทาน

^{๒๐} ที. ปา. (ไทย) ๑๑ / ๓๑๒ / ๒๙๑.

การยกเรื่องมาเป็นตัวอย่างนั้น ช่วยให้เข้าใจเนื้อความได้ง่ายและชัดเจน ซึ่งการสอนแบบนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากนิทานที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เฉพาะนิทานชาดกอย่างเดียวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็มีมากถึง ๕๔๗ เรื่อง เช่น สอนเรื่องความเสียหายอันเกิดจากความไม่สามัคคี โดยยกตัวอย่างเรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี^{๒๑} หรือสอนเรื่องการอยู่อย่างสงบ ต้องอาศัยการประกอบความเพียรอยู่เสมอ โดยการยกเอาพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่าง โดยตรัสยกย่องว่า “เป็นผู้มีสติ หมั่นประกอบความเพียร ไม่ติดในที่อยู่ ละความห่วงอาลัยไป เหมือนหงส์ละเปลือกทมไปฉะนั้น”^{๒๒} ฉะนั้น การสอนแบบนี้จึงถือว่า เป็นเรื่องที่ทำให้มองเห็นภาพคำสอนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยตัวละครอื่นๆ จะมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก และการสอนแบบนี้ เป็นการนำตัวละครมาให้ตีความธรรมะ ให้มีความหลากหลายและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๗.๒ การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา

การยกอุปมาให้เห็น คือ การอธิบายเพื่อให้เรื่องที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยชัดเจน ตัวอย่างเช่นมีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนแก่เมณฑกเศรษฐีว่า “โทษของคนอื่นเห็นได้ง่าย ส่วนโทษของตนเห็นได้ยาก เพราะคนนั้น ขอบโพรยโทษของผู้อื่น เหมือนคนโพรยเกลบ แต่กลับปกปิดโทษของตนไว้ เหมือนพรานนกปกปิดรางพรางกายตนไว้”^{๒๓} ตัวอย่างที่ ๒ เช่น พระพุทธองค์เมื่อทรงประทับอยู่ในอารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถีได้ตรัสว่า “สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเล่นเลยไป ไม่บรรลุลหรรษที่เป็นสาระ ชื่อว่าพอกพูนเครื่องพันทนาการใหม่ ๆ ยิ่งขึ้น ยึดมั่นในสิ่งที่ตนได้เห็นแล้วและฟังอย่างนี้จึงตกลูหลุมถ่างเพลิงตลอดไป เหมือนแมลงตกลูประทีบน้ำมันฉะนั้น”^{๒๔} คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบเทียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือเปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบนามธรรม ก็ช่วยให้ความหมายมีความหนักแน่นขึ้น การใช้อุปมานี้ เป็นวิธีประกอบการสอนที่พระองค์ ทรงใช้เป็นนิตยในการแสดงธรรมแต่ละครั้ง

๒.๑.๗.๓ การใช้อุปกรณ์เสริมในการสอน

การใช้อุปกรณ์ในการสอนนั้น เป็นการใช้สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่แวดล้อมตัวเราเพื่อเป็นสื่อในการสอน ซึ่งก็จัดอยู่ในลักษณะที่คล้ายการใช้วิธีการอุปมา วิธีการสอนแบบนี้ พระพุทธองค์จะทรงใช้อุปกรณ์รอบตัวเป็นสื่อในการแสดงธรรม ตัวอย่างเช่น ในครั้งที่ประทับอยู่ที่สี่สพานวันใกล้เมือง

^{๒๑} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๖/๒๕

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, ข้อที่ ๙๑ หน้า ๕๗.

^{๒๓} อังแล้ว, ข้อที่ ๒๕๒ หน้า ๑๑๐.

^{๒๔} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๕๙/๓๐๖

โกสัมพี ก็ได้สอนภิกษุทั้งหลายโดยใช้ใบประดู่เป็นอุปกรณ์ โดยพระองค์ได้ทรงหยิบใบประดู่ลายมา เล็กน้อย แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบไม้ใบใดในป่ากับใบพระหัตถ์ของพระองค์ ที่ไหนมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายทูลว่า ใบปามากกว่ายิ่งนัก แล้วพระองค์ก็ตรัสแสดงการที่พระองค์ไม่ทรงสอนทั้งหมด เพราะคำสอนของพระองค์นั้นมีมากมาย เหมือนไม้ประดู่ลายในป่า แต่ที่ตรัสเปรียบคำสอนที่จำเป็น ว่าเหมือนใบไม้ในกำมือ เพราะมีความจำเป็นต่อการทำที่สุดแห่งทุกข์ให้สิ้นไป^{๒๕}

๒.๑.๗.๔ การทำตัวเป็นตัวอย่าง (สาธิตให้ดู)

การสอนวิธีนี้ เป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือ การทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู ในวิธีการสอน นี้เป็นลักษณะของความเป็นผู้นำที่แท้จริง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความมั่นใจในผู้สอน วิธีการที่ดีที่สุด คือการทำให้ดู พระพุทธเจ้าถือว่าเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ ตัวอย่างเช่น กรณีของภิกษุที่ป่วยจนต้อง นอนจมกองมูลและคูของตนเอง ไม่มีภิกษุรูปใดปรารถนาที่จะเข้าไปดูแลพยาบาล พระพุทธเจ้าจึง สอนภิกษุทั้งหลายที่อยู่ในอาวาสนั้น ด้วยการลงมือปฏิบัติดูแลพยาบาลภิกษุรูปนั้นด้วยพระองค์เอง หลังจากที่ทรงดูแลภิกษุรูปที่อาพาธให้มีอาการดีขึ้นแล้ว ในตอนประชุมได้ตรัสไว้ เพื่อเป็นข้อคิดแก่ ภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอถ้าพวกเธอ ไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจักพยาบาล ผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากเรา ขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุอาพาธเถิด”^{๒๖}

๒.๑.๗.๕ การเล่นภาษา (เล่นคำศัพท์)

การเล่นภาษา หรือ การเล่นคำศัพท์ โดยการให้นิยามศัพท์ในความหมายใหม่ หมายถึง เป็นเรื่องของการใช้ความสามารถ ในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ การสอนแบบนี้แสดงให้เห็นถึง พระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่ทรงรอบรู้ทุกด้าน ในการที่พระองค์ทรงใช้วิธีการสอน แบบเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่นี้ ตัวอย่างเช่น กรณีของเวรัญชพราหมณ์ ที่มา กล่าวต่อว่าพระองค์ต่างๆ นานา แทนที่พระองค์จะปฏิเสธคำกล่าวหาเหล่านั้น กลับนำคำกล่าวหา มาอธิบายด้วยการใช้ภาษา การเล่นคำ โดยการนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้องของพระองค์ เช่น ในข้อ กล่าวหาที่พราหมณ์ต่อว่า พระพุทธองค์ว่า “ท่านพระโคตม เป็นคนไม่มีสมบัติ” และสมบัติในความหมายของพราหมณ์เป็นการกล่าวถึงสมบัติภายนอก อันเป็นเครื่องตอบสนองความต้องการขั้น พื้นฐาน แต่พระพุทธเจ้าได้ความหมายใหม่ว่า การไม่มีสมบัติ ได้แก่ ก็การละสิ่งที่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับ

^{๒๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓

^{๒๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๖๕/๒๓๙

วัตถุนั้นๆ เพราะการตัดรากเหง้าแห่งอกุศลทั้งหลายได้ จึงถือว่าเป็นคนไร้สมบัติ เพราะการละอกุศลทั้งหลายได้อย่างสิ้นเชิง^{๒๗}

๒.๑.๗.๖ การใช้อุบายเลือกคนให้เหมาะสม

การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้เร็ว ซึ่งวิธีนี้จะเห็นได้จากหลังการตรัสรู้ใหม่ๆ ของพระพุทธองค์ การสอนแต่ละครั้งในช่วงนั้น จะเน้นหนักไปในด้านผู้นำในชุมชน ตัวอย่างที่เช่น ภายหลังเมื่อครั้งตรัสรู้ พระองค์ทรงเลือกไปโปรดปัญจวัคคีย์ก่อน เพราะทรงเห็นว่าพวกเขามีพื้นฐานความศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ง่ายต่อการทำความเข้าใจคำสอนของพระองค์ ข้อนี้พิจารณาได้ทั้งในแง่ซึ่งปัญจวัคคีย์เป็นผู้ใฝ่ธรรมมีอุปนิสัยก่อนแล้ว ทั้งในแง่ที่เป็นผู้เคยอุปการะกันมา หรือในแง่ที่เป็นการสร้างความมั่นใจ ทำให้ผู้เคยเกี่ยวข้องหมดความเคลือบแคลงใจ ตัดปัญหาในการที่ท่านเหล่านี้ อาจไปสร้างความเคลือบแคลงใจแก่ผู้อื่นต่อไปอีกด้วย ครั้นเสร็จจากการสั่งสอนปัญจวัคคีย์แล้ว ก็ได้โปรดยสกุลบุตรพร้อมทั้งเศรษฐีผู้เป็นบิดาและญาติมิตร และต่อมาก็ทรงสอนชายหนุ่มที่มีชื่อว่า ยสกุลบุตร ซึ่งเป็นบุตรของเศรษฐีและผู้นำของชายหนุ่มในชุมชนนั้น เพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าปัญจวัคคีย์และยสกุลบุตรนี้จะเป็นสาวกที่จะช่วยในการเผยแผ่คำสอนได้มาก^{๒๘} แม้แต่ในการสอนผู้ปกครองแผ่นดินของพระพุทธองค์ ก็ทรงใช้วิธีการนี้ เช่นเดียวกัน เพราะเมื่อทำให้ผู้นำ มีความเข้าใจและศรัทธาได้ถูกต้องแล้ว บุคคลผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ย่อมปฏิบัติตามผู้นำไปโดยปริยาย คือ ไม่ได้บังคับขึ้นใจให้ทำ ทั้งนี้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระองค์ ด้วยพระปรีชาญาณอย่างแท้จริง เพราะพระองค์ทรงรู้จักเลือก ที่จะหาแกนนำคนสำคัญ สำหรับเป็นนักเผยแผ่จากบุคคลระดับผู้นำประเทศก่อน

๒.๑.๗.๗ การรู้จักจังหวะและโอกาส

การสอนแบบนี้ พระองค์จะทรงดำริถึงความเหมาะสม ความพร้อมของผู้ที่จะรับฟัง ตลอดจนจนถึงเหตุการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม ในการที่จะแสดงธรรมหรือบุญยุติข้อปฏิบัติต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติพระวินัยในแต่ละสิกขาบท พระองค์ทรงปรารภถึงมูลเหตุของความผิดที่เกิดขึ้นก่อน แล้วจึงตรัสสอนโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดนั้นในภายหลัง ต่อจากนั้น ก็ทรงบัญญัติสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติหรือที่ควรปฏิบัติ ซึ่งต่อมาเรียกว่าพระวินัย ตัวอย่างเช่น กรณีเรื่องของการสังคายนา เมื่อครั้งยังพระชนมายุมีภิกษุหลายรูปเข้าไปทูลแสดงความประสงค์ให้พระองค์ทำสังคายนา แต่การเวลายังไม่สมควร จึงตรัสห้ามเสีย แต่เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อลัทธิอื่นๆ ที่มีการแตกแยกเพราะครู

^{๒๗} วิ.ม. (ไทย) ๑/๒-๑๐/๒-๔.

^{๒๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒ - ๓๑/๑๘ - ๔๐

อาจารย์สิ้นไป และทรงเห็นว่า ถึงเวลาแล้ว โดยการอ้างตัวอย่างจากลัทธิต่างๆ และเหตุปัจจัยที่เหมาะสม จึงทรงมีมติให้พระภิกษุได้ทำสังคายนา โดยทรงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย และได้ทรงมอบหมายให้ภิกษุมิพระสารีบุตร เป็นต้น ได้ทำการสังคายนาในโอกาสที่เหมาะสม^{๒๙}

๒.๑.๗.๘ ความยืดหยุ่นในการใช้วิชาการ

การแสดงถึงการรู้จักผ่อนหนัก ผ่อนเบาของพระพุทธองค์ ที่ใช้สอนบุคคลระดับต่างๆ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตาย ลดละต้นหา มานะ ทิฐิเสียให้น้อยที่สุด ก็จะทรงมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น กรณีที่พระพุทธเจ้าตรัสกับคนฝึกม้าที่มีวิธีการฝึกด้วยแบบวิธีสุภาพ วิธีแบบรุนแรง ทั้งวิธีแบบสุภาพและรุนแรง จนกระทั่งสุดท้ายเมื่อฝึกไม่ได้ก็ฆ่าทิ้งเสีย ซึ่งพระองค์ก็ใช้วิธีการคนฝึกม้ากล่าวไว้นั้น มาเป็นอุปการณการสอนของพระองค์ ด้วยพระดำรัสว่า “เรายอมฝึกคนด้วยวิธีละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีที่ทั้งละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง และถ้าฝึกไม่ได้ก็ฆ่าเสีย”^{๓๐}

แต่ในกรณีในการฆ่าของพระองค์นั้น หมายถึง การไม่เอาใจใส่ต่อบุคคลที่ไม่มีความสนใจในธรรม จึงฆ่าเสีย คือ ปลอมให้หล่นไปสู่หนทางที่ไม่ดี เพราะสาเหตุจากการไม่สนใจของบุคคลนั้น การทำในลักษณะดังกล่าว ถือว่าเป็นการฆ่าในอริยวินัย

๒.๑.๗.๙ การตักเตือนลงโทษ และขมเขย

การลงโทษในที่นี้ ได้แก่ การลงโทษซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัย มีบทบัญญัติความประพฤติอยู่แล้ว การให้รางวัล คือ การแสดงธรรมไม่กระทบกระทั่ง ไม่รุกรานใคร แต่เป็นการกล่าวสรรเสริญในการกระทำที่ถูกต้อง และถือว่าเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วย ตัวอย่างเช่น กรณีการลงพรหมทัณฑ์ต่อพระฉันทะ ซึ่งมีความเย่อหยิ่งว่าตนเอง เป็นผู้อุปฐากพระพุทธเจ้า ในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์ จนกระทั่งออกผนวช จึงเป็นเหตุให้พระฉันทะ ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ท่านได้สำนึกในการกระทำของตน พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้ลงพรหมทัณฑ์ ด้วยการไม่ให้ผู้ใดพูดคุยหรือกล่าวตักเตือนอะไรเลยแก่ท่าน และได้ตรัสแก่พระอานนท์ ก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า “อานนท์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉันทะ ด้วยการที่ว่า แม้ภิกษุฉันทะ จะพึงพูดได้ตามต้องการ แต่ภิกษุไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนพร่ำสอนเธอ”^{๓๑}

ส่วนตัวอย่างการให้รางวัลเช่น การให้รางวัลของพระพุทธองค์นั้น ที่ปรากฏเด่นชัดนั้น ก็คือการตรัสยกย่องในความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ที่เรียกว่า “เอตทัคคะ” เฉพาะทาง (คือ เป็นผู้เลิศ

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๙๖ - ๓๐๒/๒๔๗ - ๒๕๐

^{๓๐} อัง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๗๐

^{๓๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๕

เฉพาะทาง) เช่น การยกย่องพระสารีบุตรว่า มีความเป็นเลิศในด้านผู้มีปัญญามาก มีความเข้าใจ อรรถแห่งธรรม ที่ระเอียดลึกซึ้งสุขุมได้ดีเยี่ยม โดยเปรียบพระสารีบุตรว่าเหมือนเสนาบดี ที่มีความรอบรู้ได้อย่างสูงสุด...^{๓๒}

๒.๑.๗.๑๐ การแก้ปัญหาที่เผชิญเฉพาะหน้า

ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้งต่างวาระกัน มีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ต้องอาศัยปัญญา คือ ความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะคราวไป ในการประกาศพระศาสนาของพระพุทธเจ้า ต้องประสบกับปัญหาหลายรูปแบบ ซึ่งทรงอาศัยปัญญาในการแก้ไขอยู่ตลอดเวลา เช่น ครั้งหนึ่งมีครอบครัวพราหมณ์ซึ่งอาศัยในเมืองราชคฤห์ สำนับถือศาสนาพราหมณ์ ส่วนภรรยา นับถือพระพุทธศาสนา และเธอก็มักจะสรรเสริญพระพุทธเจ้าอยู่เสมอ จนกระทั่งสามีไม่พอใจ จึงคอยพูดว่าร้ายพระพุทธเจ้าต่าง ๆ นานา อยู่มาวันหนึ่งภรรยาทำอาหารหล่น แล้วเปล่งอุทาน ด้วยคำพูดที่แสดงออกถึงความเคารพ ต่อพระพุทธเจ้า สามีจึงเกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง จึงไปวัดเชตวัน เพื่อสอบถามหวังจะเอาชนะ ด้วยการถามให้พระพุทธเจ้าจนปัญญา โดยถามปัญหาว่า “บุคคลก่การจัดอะไรได้ จึงมีความสุข ก่การจัดอะไรได้ จึงไม่เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงพอพระทัยการก่การจัดธรรมอย่างหนึ่ง คือ อะไร” พระพุทธเจ้าทรงใช้กลวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยการตรัสว่า “บุคคลก่จัดความโกรธได้จึงอยู่เป็นสุข ก่จัดความโกรธได้จึงไม่เศร้าโศก พราหมณ์ พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญการก่จัดความโกรธ ซึ่งมีรากเหง้าเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะบุคคลก่จัดความโกรธนั้นได้แล้ว จึงไม่เศร้าโศก” ภายหลังที่พระพุทธวิชันาจบลง เขาก็เกิดความเลื่อมใส และยอมนับถือเป็นอุบาสก ถึงพระรัตนตรัย ด้วยความเคารพศรัทธาด้วยความพอใจยิ่งนัก^{๓๓}

๒.๒ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระธรรม ๔ ด้านของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๒.๒.๑ บทบาทการปกครอง

อิงตามกฎระเบียบการดำเนินงานขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวที่ได้ผ่านการประชุม สมัยวิสามัญ พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีมติตกลงรับรองรูปแบบการบริหารงานคณะสงฆ์มีกรรมวิธีการคือ

^{๓๒} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๘๘/๒๗๕

^{๓๓} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๘๗/๒๖๔

กรรมการการเมือง กรรมการเศรษฐกิจ กรรมการวัฒนธรรม ใน ๓ กรรมการนั้นได้แบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน คือ

๑. กรรมการการเมือง จะต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่การปกครอง

๒. กรรมการเศรษฐกิจ มีหน้าที่ทำงบประมาณในการบริหารงานองค์การและต้องประสานงานเกี่ยวกับงบประมาณกับกรมการศาสนาที่ขึ้นกับแนวลาสร้างชาติ โดยประสานงานกับรัฐบาลคือจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณการประชุม การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพร่ศาสนาโดยจะต้องลงพื้นที่ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ พร้อมกันนั้นก็ต้องมีงบประมาณในการจัดตั้งการประชุม การเลือกตั้งเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศตามมติตกลงของการประชุมใหญ่ พ.ศ. ๒๕๑๘

๓. กรรมการวัฒนธรรม รับผิดชอบการศึกษา การสาธารณสุขของพระสงฆ์ งานด้านวรรณคดี ตำรา หลักสูตรการศึกษาปริยัติธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละกรรมการนั้น ได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นบุคคลและจัดสรรหน้าที่ตำแหน่งตามความรู้ความสามารถ การปกครองคณะสงฆ์ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลานั้นได้แบ่งสมาชิกขององค์การออกเป็น ๓ ประเภท

๑. สมาชิกกิตติมศักดิ์

๒. สมาชิกแก่นสาร

๓. สมาชิกสามัญ^{๓๔}

ภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่นับถือพระพุทธศาสนาล้วนแต่มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกขององค์การนี้ได้ แต่จะต้องมีเงื่อนไขถูกต้อง คือมีอายุ ๑๔ ปีขึ้นไป มีสัญชาติลาว มีชีวประวัติอย่างชัดเจน มีจิตใจรักชาติรักศาสนา องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แบ่งการปกครองออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. ระดับศูนย์กลาง มีอายุประจำการ ๕ ปี

๒. ระดับจังหวัด มีอายุประจำการ ๔ ปี

๓. ระดับเมือง มีอายุประจำการ ๓ ปี

รูปแบบการบริหารงานของศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวมีดังนี้

๑. ประธานองค์การ มี ๑ รูป

๒. รองประธาน มี ๑ หรือ ๒ รูป

๓. เลขาธิการ มี ๑ รูป

๔. รองเลขาธิการ มี ๑ รูป

๕. คณะกรรมการ มี ๕ ถึง ๗ รูป

๖. คณะประจำศูนย์กลางองค์การ มี ๑๓ ถึง ๑๕ รูป

^{๓๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, **กฎระเบียบ**, ๒๕๑๘, (อัดสำเนา), หน้า ๘-๑๔.

๗ คณะกรรมการศูนย์กลางองค์การ มี ๓๕ รูป

สมาชิกองค์การรูปใดที่ละเมิดกฎระเบียบมติคำสั่งไม่ปฏิบัติตามต่อแนวทางนโยบายองค์การหรือธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐบาล จะต้องถูกพิจารณาโทษตามความเหมาะสม^{๓๕} อิงตามสภาพเงื่อนไขตัวจริงองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้วางโครงการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน คือด้านการปกครองภิกษุสามเณรต้องเคารพธรรมวินัยปฏิบัติสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยในขอบเขตพระธรรมวินัย เคารพพระเถระตามลำดับอาวุโสดำเนินการปกครองแบบประชาธิปไตย มีความยุติธรรม ความเสมอภาค โดยยึดถือความสามัคคีบนพื้นฐานความรักชาติและรักพระพุทธศาสนา ในด้านการเมืองโดยยึดมั่นทศนะที่ถูกต้อง พระสงฆ์สามเณรลาวต้องได้รับสิทธิผลประโยชน์ทางการเมืองเสมอภาคกัน ปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย ยกระดับความรู้ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ติดตามสภาพการณ์ภายในและต่างประเทศ ปฏิบัติงานตามกำลังความสามารถเพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติภารกิจของชาติ มีสิทธิ์เข้าร่วมขบวนการมหาชนที่ก้าวหน้า ในด้านการต่างประเทศจะต้องยึดหลัก ๕ ประการ ร่วมกันโดยสันติวิธีสร้างความสัมพันธ์อันดีกับองค์การจัดตั้งพุทธศาสนาและบรรดาองค์การจัดตั้งอื่นๆ ที่ก้าวหน้าในโลก มีส่วนร่วมในปกปักรักษาสันติภาพในภาคพื้นเอเชียและในโลก^{๓๖}

อิงตามมติการประชุมสมัยวิสามัญของผู้แทนพระสงฆ์ทั่วประเทศ ลงวันที่ ๑๐ - ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๘ ได้รับรองการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์กลางองค์การ ๓๕ รูป และรับรองการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลาว ๑๓ รูป โดยมีรายชื่อของคณะกรรมการดังต่อไปนี้

๑. พระมหาคำตัน เทพบัวลี	เป็นประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลาว
๒. พระมหาผ่อง สมฤก	เป็นรองประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลาว
๓. พระมหาทองคุณ อนันตสุนทร	เป็นเลขาธิการ
๔. พระมหาวิจิตร สิงหาราช	เป็นรองเลขาธิการ
๕. พระอาจารย์มหาปรีชา สุธมมโกสสาร	เป็นกรรมการ
๖. พระอาจารย์มหาศรีธน วิชิตธมโม	เป็นกรรมการ
๗. พระมหานวลตา รัฐสัมพันธ์	เป็นกรรมการ
๘. พระมหาเกียนตา รัฐจักร	เป็นกรรมการ

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๑๙.

^{๓๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการดำเนินงาน, (อัดสำเนา), หน้า ๒๑-๓๒.

๙. พระมหาสีโห ศรีหาวงษ์ เป็นกรรมการ

๑๐. พระมหาศรีพรรณ อุทธจักร เป็นกรรมการ

๑๑. พระมหาแก้ว พุทธวงศ์ เป็นกรรมการ

๑๒. พระมหาคำหล้า จันทรังสี เป็นกรรมการ

๑๓. พระอาจารย์ชายสมุทร โชติโก เป็นกรรมการ

มติที่ ๖ ของการประชุมได้รับรองเอาการแต่งตั้งคณะกรรมการธิการขององค์การพุทธศาสนา
สัมพันธ์ลาวดังนี้

๑. คณะกรรมการการเมือง ประกอบด้วยพระมหาเถระ ๕ รูป คือ

(๑) พระมหาคำตัน เทพบัวลี

(๒) พระมหาผ่อง สมฤก

(๓) พระมหาศรีพรรณ อุทธจักร

(๔) พระมหาเกียนตา รัฐจักร

(๕) พระอาจารย์ชายสมุทร โชติโก^{๓๗}

การประชุมสมัยวิสามัญครั้งนี้ยังได้มีมติเพิ่มเติมอีก ๑๓ ข้อ ในข้อที่ ๓ มีข้อความเกี่ยวกับ
สิทธิินายของพระสงฆ์ลาวว่าพระสงฆ์สามเณรในประเทศลาว ไม่มีการจำแนกสิทธิินายไม่ให้พูดหรือ
เขียนว่ามหานิกายหรือธรรมยุต นอกจากที่มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีเท่านั้น พระสงฆ์สามเณรลาวเป็น
เอกภาพกันตามพระธรรมวินัย ให้เรียกว่าพระสงฆ์สามเณรลาว ข้อ ๔ มีข้อความว่า พระสงฆ์สามเณร
ลาวในทั่วประเทศย่อมมีอิสรภาพตามกฎหมายเท่ากับประชาชนพลเมืองลาวตามพระธรรมวินัย
สามารถเคลื่อนไหวทางการเมืองตามกฎหมาย^{๓๘} ในคณะกรรมการปกครองสงฆ์ ได้ตกลงแต่งตั้ง
ศูนย์สัมมนาสงฆ์ประกอบด้วยพระมหาเถระ ๕ รูป คือ

๑. พระมหาสีโห ศรีหาวงษ์ เป็นประธาน

๒. พระมหาเกียนตา รัฐจักร เป็นรองประธาน

๓. พระมหาคำหล้า จันทรังสี เป็นกรรมการ

๔. พระมหาศรีพรรณ อุทธจักร เป็นกรรมการ

๕. พระมหาจารย์ วชิรรังสี เป็นกรรมการ

^{๓๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์, มติแต่งตั้งคณะกรรมการ, พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัตสำเนา),
หน้า ๓๓ - ๔๙.

^{๓๘} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, มติ ๑๓ ข้อ, พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัตสำเนา), หน้า ๕๔-๖๔

คณะศูนย์สัมมนาสงฆ์นี้มีหน้าที่ปฏิบัติแผนการรับพระสงฆ์สามเณรมาฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางนโยบายของรัฐบาลและองค์การพระพุทธศาสนา^{๓๙} ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ องค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อลงไปชี้้นำการปฏิบัติหน้าที่ในต่างจังหวัด โดยแบ่งออกเป็น ๔ คณะ โดยทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการบริหารงานองค์การ คือการบริหารงานสำนักงาน การศึกษาแนวคิดการเมืองการปกครองคณะสงฆ์ในระบอบใหม่ การศึกษาของคณะสงฆ์และประชาศึกษา การโฆษณาเผยแผ่ศีลธรรมและการบูรณะการก่อสร้างวัดวาอารามตลอดถึงงบประมาณในการรักษาด้วยการนำใช้สมุนไพรที่ได้ปฏิบัติสืบกันมายาวนาน^{๔๐}

ที่จริงแล้วการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ก็มีจุดอ่อนและข้อบกพร่อง เนื่องจากว่าผู้บริหารงานไม่เอาใจใส่ปฏิบัติหน้าที่ตามการแต่งตั้งและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่เนื่องจากสาเหตุที่ขาดความรู้ความเข้าใจในสภาพการณ์ที่ตนเองปกครองอยู่^{๔๑} การปกครองคณะสงฆ์ที่พระมหาเถระทั้งหลายจะต้องเอาใจใส่ในเหตุการณ์เฉพาะหน้าดังนี้

๑. พระสงฆ์จะต้องปลุกจิตสำนึกของประชาชนให้มีความตื่นตัวทางด้านการเมือง ให้พวกเขาได้เข้าใจในการเป็นเจ้าของประเทศชาติ

๒. พระสงฆ์และคฤหัสถ์จะต้องร่วมมือกันในการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของพรรคและรัฐบาล สำหรับพระสงฆ์จะต้องประพฤติตามหลักคำสอนในทางพุทธศาสนา

๓. พระสงฆ์และคฤหัสถ์จะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน โดยเฉพาะพระสงฆ์จะต้องแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติหน้าที่ของตน

๔. พระสงฆ์และคฤหัสถ์จะต้องให้ความร่วมมือในการศึกษาวัฒนธรรมและสาธารณสุข พระสงฆ์จะต้องช่วยสอนประชาชนให้พวกเขาได้เข้าใจในหลักศีลธรรม

๕. พระสงฆ์และคฤหัสถ์จะต้องพัฒนาตัวเองอยู่เสมอโดยการแสวงหาความรู้เพื่อร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ ในการพัฒนาประเทศชาติและสังคม^{๔๒}

ตามเอกสารแผนการการปฏิบัติงาน ๕ ปี ขององค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ได้วางแผนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๙ ได้มีการปรับปรุงระเบียบการบริหารงานให้มีความชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะการแบ่งอำนาจหน้าที่ การปกครองระดับศูนย์กลาง คณะกองเลขาต้องไปทำงานที่สำนักงานทุกวัน

^{๓๙} องค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, มติแต่งตั้งคณะอำนวยการศูนย์สัมมนาสงฆ์, พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัคราเนา), หน้า ๑.

^{๔๐} องค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน ๑ ปี, พ.ศ. ๒๕๑๙, (อัคราเนา), หน้า ๑-๒.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒-๑๓.

^{๔๒} ภูมิ วงษ์วิจิตร, คำปราศรัยในการประชุมสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๙, (อัคราเนา), หน้า ๕-๗.

ทุกๆ เดือนต้องมีการประชุม และทุก ๆ ปีต้องมีการประชุมประจำปี เพื่อทบทวนผลการปฏิบัติงานว่าที่ผ่านมาได้ประสบผลสำเร็จและล้มเหลวในหน้าที่อะไรบ้าง การปกครองระดับจังหวัดทุก ๆ สามเดือนจะต้องให้มีการประชุมเป็นประจำ พระมหาเถระทุกรูปที่มีหน้าที่รับผิดชอบศึกษาอบรมทางด้านแนวคิดการเมือง การศึกษาและวัฒนธรรมเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เจ้าคณะจังหวัดจะต้องแก้ไขปัญหานั้นให้ทันกับสภาพการณ์ ให้ถือปฏิบัติตามแผนการ ๕ ปีนี้ผสมกับแผนบริหารงานในคณะจังหวัดทุกๆ ๕ เดือนจะต้องสรุปผลการปฏิบัติงานและส่งให้ศูนย์กลางรับทราบ

นอกจากนี้คณะปกครองระดับจังหวัดจะต้องทำแผนงบประมาณ และให้ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ทุก ๆ จังหวัดจะต้องจัดให้มีห้องสมุดสำหรับเจ้าคณะเมืองก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกันกับคณะจังหวัด เพราะเป็นการปกครองท้องถิ่นของคณะสงฆ์ผู้ปกครองจะต้องมีความรู้ในท้องถิ่นและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมนี้ก็ต้องนำประชาชนปฏิบัติตามประเพณีอันดีงามและพยายามกำจัดปัญหาในการเชื่อถือที่ขาดเหตุผลของประชาชน^{๔๓}

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ได้จัดการประชุมสงฆ์ขึ้นเพื่อสรุปผลงานที่ผ่านมาด้านการปกครองคณะสงฆ์ มีประธานสงฆ์ ๑ รูป รองประธาน ๒ รูป เลขาธิการ ๑ รูป คณะประจำศูนย์กลาง ๘ รูป การประชุมครั้งนี้ได้เป็นการวางแผนเพื่อปฏิบัติแผนงาน ๕ ปีครั้งที่ ๒ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล^{๔๔}

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยได้จัดการประชุมใหญ่ผู้แทนสงฆ์ทั่วประเทศขึ้นภายใต้การเป็นประธานของพระอาจารย์ทองคุณ อนันตสุนทร ได้สรุปผลงานที่ผ่านมาทำให้เห็นจุดอ่อนและความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น พระมหาเถระในฐานะเป็นผู้บริหารระดับสูง หรือเป็นผู้บริหารระดับท้องถิ่นยังไม่เข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน การปฏิบัติหน้าที่มุ่งการปฏิบัติงานแบบหลวมๆ ยังไม่สามารถร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวยังไม่สามารถที่จะปรับปรุงการปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นเอกภาพกันได้ การปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป การปกครองทุกระดับจะต้องมีความสามัคคีและปฏิบัติงานเป็นเอกภาพกันและร่วมมือกับองค์การจัดตั้งมหาชนอื่นๆ เพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติงาน^{๔๕} การประชุมครั้งนี้ท่านภูมิ วงศ์จิตร กรรมการเมืองศูนย์กลางพรรค ผู้ว่าการประธาน

^{๔๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารแผนการปฏิบัติงาน ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๙, (อัสสาเนา), หน้า ๑-๖.

^{๔๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมประจำปี ๒๕๓๑, (อัสสาเนา), หน้า ๑-๓.

^{๔๕} พระอาจารย์ทองคุณ อนันตสุนทร, บทสรุปรายงานต่อการประชุมใหญ่สงฆ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๒๕-๓๕.

ประเทศ ประธานศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ ได้ให้ทัศนะต่อที่ประชุมว่า ในด้านศาสนานั้นได้มีปรากฏการณ์ลบล้างประเพณีปราศจากการจำแนกว่าอะไรควรไม่ควร ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันรัฐบาลลาวได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าพลเมืองลาวทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ดังนั้นจึงไม่สามารถตัดแยกศาสนาออกจากสังคมได้ และก็ไม่สามารถตัดแยกพระสงฆ์สามเณรออกจากประชาชนพลเมืองลาวได้ ในระยะก้าวขึ้นสู่สังคมนิยมนี้ศาสนายังมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมความสามัคคีของประชาชนบรรดาเผ่าในทั่วประเทศพระสงฆ์สามเณรมีความรู้ความสามารถที่จะนำเอาศีลธรรมประสานสมทบเข้าใส่แนวทางนโยบายของพรรคและรัฐบาล ในการต่อสู้ปฏิวัติชาติ ประชาธิปไตยพุทธศาสนาและพระสงฆ์ก็เป็นกำลังแห่งความสามัคคีของปวงชนทั้งชาติ

ในปัจจุบันนี้พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติธรรมวินัยให้ครบถ้วนสมบูรณ์และจะต้องรับประกันการร่วมมือระหว่างองค์การพุทธศาสนาและรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับองค์การพุทธศาสนาเองก็ต้องเลือก พระเถระที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับตำแหน่งในการปกครองสงฆ์จะต้องมีการประชุมกันและรายงานเป็นระบบตามสายการจัดตั้ง นับจากท้องถิ่นถึงศูนย์กลาง^{๔๖}

พระมหาวิจิตร สิงหาราช คณะประจำศูนย์กลางได้รายงานเกี่ยวกับการปกครอง คณะสงฆ์ในที่ประชุมว่า การปฏิบัติหน้าที่นั้นจะต้องอยู่บนหลักการรวมศูนย์ประชาธิปไตย รับผิดชอบเป็นบุคคล เสี่ยงส่วนน้อยขึ้นกับเสี่ยงส่วนมาก ได้แบ่งระดับการปกครองออกเป็น ๕ ชั้น คือระดับศูนย์กลาง ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับเขต และวัด การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ ขององค์การพุทธศาสนาได้รับรองรองการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์กลาง ๔๒ รูป คณะกรรมการประจำศูนย์กลาง องค์การพุทธศาสนา ๙ รูป^{๔๗} พร้อมนี้ยังได้รับรองข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งการปฏิบัติงาน ที่ได้แบ่งออกเป็น ๔ กระบวนการ คือ

๑. กระบวนการปกครองสงฆ์

- (๑) พระอาจารย์ผ่อง สมฤก เป็นประธาน
- (๒) พระอาจารย์นวลตา รัฐสัมพันธ์ เป็นคณะ
มีภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - ชี้นำพระสงฆ์สามเณรในทั่วประเทศให้ปฏิบัติธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด
 - รักษาบูรณะปูชนียวัตถุและวัตถุโบราณต่าง ๆ พร้อมด้วยการก่อสร้างให้มีศิลปะลาว
 - คຸ້ມครองศาสนสมบัติ

^{๔๖} ภูมิ วงษ์วิจิตร, คำปราศรัยต่อการประชุมสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๖๖-๘๕.

^{๔๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๑๐๒-๑๑๖.

- รับผิดชอบสำนักงานองค์การให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๔๘}

หลังจากการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ นี้ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พระมหาทองคุณ อนันตสุนทร ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มรณภาพลง ทำให้องค์การปกครองสงฆ์จะต้องได้จัดการประชุม เพื่อเลือกตั้งประธานองค์การสงฆ์รูปใหม่เพื่อบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการประชุมได้มีมติเลือกตั้ง พระมหาวิจิตร สิงหาราช รองประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ขึ้นมารับหน้าที่รักษาการประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ๕ ปีต่อมาเมื่อถึงกำหนดการประชุมสงฆ์องค์การพุทธศาสนาก็ไม่สามารถที่จะจัดการประชุมสงฆ์ขึ้นได้เนื่องจากขาดความพร้อมทางด้านเอกสารและงบประมาณ จึงได้เลื่อนมาจัดการประชุมในปี พ.ศ. ๒๕๔๐

พระมหาวิจิตร สิงหาราช ได้กล่าวบทสรุปรายงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปีที่ผ่านมา สมาชิกองค์การทั่วประเทศมีจำนวน ๑,๘๔๐ รูป กรรมการศูนย์กลางมีจำนวน ๔๒ รูป คณะกรรมการปกครองระดับจังหวัดทั้งหมด ๑๖๕ รูป กรรมการบริหารระดับอำเภอเมือง ๔๕๘ รูป คณะกรรมการตำบลมีจำนวนทั้งหมด ๑,๑๗๘ รูป สถิติการปกครองสงฆ์ในประเทศไทยมีจำนวนพระสงฆ์ทั้งหมด ๑๗,๙๙๐ รูป จำนวนพระสงฆ์ ๖,๘๙๗ รูป สามเณร ๑๑,๐๙๓ รูป แม่ชีจำนวน ๔๙๕ คน วัดที่มีพระสงฆ์อยู่ ๒,๘๒๓ วัด มีวัดร้าง ๖๑๘ วัดทั่วประเทศ สำหรับการปกครองคณะสงฆ์นั้นถึงแม้ว่าจะมีแนวทางนโยบายและโครงการดำเนินงานที่รับมาจากการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ แล้วก็ตาม หลังจากได้บริหารงานแล้วทางคณะสงฆ์ยังเห็นว่ายังขาดหลักการใหญ่ในการทำงาน ในการปกครองภายในยังขาดธรรมนูญการปกครองสงฆ์ยังไม่มีสัมพันธัญญะ กฎระเบียบต่างๆ และการจัดตั้งคณะวินัย การจัดตั้งคณะสงฆ์จากศูนย์กลางถึงท้องถิ่นยังไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเคร่งครัด การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคณะปกครองระดับต่างๆ ยังไม่ชัดเจน^{๔๙} การประชุมใหญ่นี้ยังได้เสนอแนวทางนโยบายการบริหารการปกครองดังนี้

- คณะปกครองทุกระดับจะต้องจัดเก็บข้อมูลทางพุทธศาสนา ทำสถิติของพระสงฆ์ สามเณร ให้ถูกต้องและครบถ้วนตามสภาพความเป็นจริง จากนั้นก็ต้องรายงานถึงผู้บังคับบัญชาให้รับทราบตามความเป็นจริง

- จะต้องรักษาคຸ້ມครองศาสนสมบัติและการปกครองสงฆ์ให้ดีขึ้นบนพื้นฐานธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว

^{๔๘} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งการปฏิบัติงาน พ.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๑-๓.

^{๔๙} พระมหาวิจิตร สิงหาราช, บทสรุปรายงานการประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๖-๑๒.

- องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวจำเป็นต้องประสานสมทบร่วมมือกับแนวลาสร้างชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลเพื่อสะดวกในการเสนองบประมาณและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น^{๕๐}

ท่านอุดม ชัดทียะ กรรมการกรรมการเมืองศูนย์กลางพรรค รองประธานประเทศ ประธาน ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ ได้กล่าวเสนอความคิดต่อการประชุมว่า การปกครองคณะสงฆ์จะต้องสืบ ต่อปรับปรุงธรรมนูญปกครองสงฆ์ให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลง และสร้างสังฆนิรूपปกครองสงฆ์ และปรับปรุงการบริหารงานทุกระดับ พระสงฆ์สามเณรลาวจะต้องอุทิศตนทางด้านสติปัญญา เพื่อ ร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติที่ผ่านมามีได้ว่าพระสงฆ์สามเณรลาว

ได้มีผลงานในการปฏิบัติต่อสู้เอาเอกราชและยัง ประกอบส่วน ปฏิบัติแนวทางการ ต่างประเทศของพรรคและรัฐบาลลาว ตามภาระบทบาทของตนได้เป็นอย่างดี^{๕๑} สำหรับการปกครอง สงฆ์นั้นตามธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้จัดแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. การปกครองระดับศูนย์กลาง ประกอบด้วยผู้แทนพระสงฆ์ทั่วประเทศอย่างน้อยไม่น้อย กว่า ๓๐ รูป อย่างมากไม่เกิน ๔๕ รูป ในนั้นเป็นคณะประจำ ๑๑ รูป ประธาน ๑ รูป รองประธาน ๔ รูป

๒. การปกครองระดับจังหวัด (แขวง) อย่างน้อย ๑๑ รูป อย่างมากไม่เกิน ๒๕ รูป ในนั้น ๕ ถึง ๗ รูป เป็นคณะประจำ

๓. การปกครองระดับอำเภอ (เมือง) ประกอบด้วยกรรมการ ๗ ถึง ๑๕ รูป ในนั้น ๓ ถึง ๕ รูป เป็นคณะประจำ

๔. การปกครองระดับวัด อย่างน้อย ๓ ถึง ๕ รูป

ธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดภาระหน้าที่ของการปกครองคณะสงฆ์ไว้ชัดเจน คือ

๑. ประธานกรรมการปกครองสงฆ์ยังรับหน้าที่เป็นรองประธานพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ปฏิบัติหน้าที่ประธานหรือประธานหมวด

๒. เป็นประธานในกรรมการที่ตนรับผิดชอบ มีหน้าที่สร้างสังฆบัญญัติ สังฆานัติ ระเบียบ และออกคำสั่งอื่นๆ

๓. กำกับกับการปกครองคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด และถูกต้องตามธรรมวินัย โดยเฉพาะใน ท้องถิ่นชนบทจะต้องได้เพิ่มทวีความเอาใจใส่ในการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเสถียรภาพของบ้านเมือง

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙-๓๐.

^{๕๑} อุดม ชัดทียะ, คำปราศรัยต่อการประชุมใหญ่สงฆ์ ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๕๔-๕๕.

ธรรมนูญปกครองสงฆ์ฉบับนี้ยังได้จัดตั้งคณะวินัยธรและธรรมธรขึ้น คณะวินัยธรนั้นเป็นนิติบัญญัติสงฆ์ มีหน้าที่เป็นเอกราชปฏิบัติหน้าที่ตามหลักศีลธรรมและกฎหมายปราศจากอคติในการพิจารณาตัดสินอธิกรณ์นั้น ได้แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ ชั้นลบล้าง มีคณะพระวินัยธร ๓ หรือ ๕ รูป^{๕๒}

นอกจากธรรมนูญปกครองสงฆ์ที่ได้กำหนดภาระหน้าที่อย่างชัดเจนเกี่ยวกับคณะกรรมการปกครองสงฆ์ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยยังได้ประกาศใช้ สังฆบัญญัติปกครองสงฆ์ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ สังฆบัญญัตินี้ได้กำหนดเกี่ยวกับการปกครองสงฆ์ในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เช่น ในมาตรา ๕ ได้กำหนดคสิทธิและหน้าที่เจ้าคณะจังหวัดไว้อย่างชัดเจน คือ

๑. บริหารตามคำสั่งของ ๔ กรรมการธิการ
๒. ควบคุมดูแลการเดินทางของพระภิกษุสามเณร ให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย
๓. ควบคุมดูแลพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ภายใต้การดูแลของตน ให้ปฏิบัติตามธรรมวินัยและกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด
๔. ควบคุมดูแลการปฏิบัติธรรมวินัยและข้อกำหนด กฎระเบียบต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในสังฆบัญญัตินี้^{๕๓}

การปกครองคณะสงฆ์ในระยะนี้ได้มีการนำใช้สังฆบัญญัติปกครองสงฆ์ และธรรมนูญปกครองสงฆ์ พร้อมด้วยกฎระเบียบต่างๆ ทำให้เกิดความสะดวกแก่พระมหาเถระในการปฏิบัติหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ จากส่วนกลางถึงระดับท้องถิ่น ถึงจะมีปัญหาอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยก็สามารถแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากอาศัยธรรมวินัยและกฎระเบียบเป็นหลักในการบริหารงาน ต่อมา พ.ศ. ๒๕๔๗ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ขึ้น ได้สรุปสถิติการปกครองสงฆ์ที่ผ่านมา พระสงฆ์ในทั่วประเทศมีทั้งหมด ๘,๘๐๙ รูป สามเณร ๑๓,๓๓๖ รูป วัดที่มีพระสงฆ์พักอาศัย ๔,๑๒๓ วัด คณะกรรมการศูนย์กลาง ๔๔ รูป คณะปกครองอำเภอ ๔๔๘ รูป คณะปกครองจังหวัด ๑๖๔ รูป คณะปกครองวัด ๔,๑๒๓ รูป^{๕๔} ผลการประชุมครั้งนี้ได้มีมติรับรองการแต่งตั้งพระมหาเถระรับผิดชอบคณะกรรมการปกครองสงฆ์ คือ ๑. พระอาจารย์มหาผ่อง สมฤก เป็นประธานกรรมการ ๒. พระอาจารย์มหาบุญมา ศรีมาพรหม เป็นรองประธานกรรมการ ๓. พระอาจารย์

^{๕๒} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ชาวหนุ่ม), หน้า ๙-๑๘.

^{๕๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, สังฆบัญญัติปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑, หน้า ๑-๓.

^{๕๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, บทสรุปการบริหารงานคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๑-๒.

บุญทัน ชันติศักดิ์ เป็นกรรมการ นอกนี้ยังได้รับรองคณะกรรมการศูนย์กลาง จำนวนทั้งหมด ๖๙ รูป และรับรองการแต่งตั้งพระมหาเถระประจำองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว มีดังนี้

๑. พระอาจารย์มหาบัวคำ บุพผางษ์ เป็นหัวหน้า
๒. พระมหาภูสวรงค์ พันธบัวลี เป็นรอง
๓. พระอาจารย์สุชี เรือนมุงคุณ เป็นเลขานุการ^{๕๕}

สรุป การบริหารงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ลาวจาก พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ใช้กฎระเบียบและมติของการประชุมธรรมวินัย ธรรมบัญญัติปกครองสงฆ์ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ โดยประสานความร่วมมือจากรัฐบาล เช่นการจัดฝึกอบรมรับฟัง การเผยแพร่นโยบายการบริหารประเทศ ของรัฐบาลทั้งนี้ก็เพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าใจแนวทางการเมืองของรัฐบาลลาว กรมการศาสนาที่สังกัดแนวลาสร้างชาติ ได้มีบทบาทโดยตรงในการประสานงาน จากภาครัฐและต่างประเทศเพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานของคณะสงฆ์ลาว การปกครองคณะสงฆ์ได้ปรับปรุงทางด้านโครงสร้าง และแต่งตั้งพระมหาเถระที่มีความรู้ทางธรรมวินัยให้มีหน้าที่รับผิดชอบในงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามความจำเป็นที่มีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในองค์การสงฆ์และปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะในระยะปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ลาวได้นำใช้ธรรมนูญปกครองสงฆ์กฎระเบียบสังฆานัติ ในการปกครองคณะสงฆ์มติของพรรคและรัฐบาลลาวที่เกี่ยวกับศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์ลาว

๒.๒.๒ การบริหารด้านการศึกษา

การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวนั้นในระยะแรกหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๘ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดการศึกษาของคณะสงฆ์ร่วมในคณะกรรมการวัฒนธรรม ดำเนินการศึกษาตามหลักประชาธิปไตยของประชาชน การศึกษาของพระสงฆ์สามเณร นอกจากศึกษาธรรมวินัยแล้วยังจะต้องศึกษาความรู้รอบตัวที่มีลักษณะรักชาติ การศึกษาทุกระดับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีคุณภาพและต้องมีการปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางสังคม คณะกรรมการการศึกษาได้พยายามให้พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑ ขององค์การพุทธศาสนาได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการมีพระมหาเถระ ๔ รูป คือ

๑. พระมหาทองคุณ อนันตสุนทร เป็นประธาน
๒. พระมหาก้าว พุทธวงศ์ เป็นรองประธาน

^{๕๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, มติแต่งตั้งคณะบริหารงานศูนย์กลางพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๑.

๓. พระมหาวีจิตร สิงหาราช เป็นกรรมการ

๔. พระมหาสีโห สีหาวงษ์ เป็นกรรมการ

พร้อมนี้องค์การพุทธศาสนายังได้มีมติข้อที่ ๙ ยังได้กล่าวไว้เกี่ยวกับโรงเรียนบาลีชั้น ประถม และโรงเรียนบาลีชั้นมัธยม ต้องเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการปกครองระดับจังหวัดเป็นผู้มี หน้าที่รับผิดชอบโดยตรง สำหรับการศึกษาที่สูงกว่านั้นเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์กลาง องค์การพุทธศาสนาและกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ^{๕๖} ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ องค์การ พุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยได้ออกข้อตกลงแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการศึกษาอบรม ฝึกอบรมครูสอน โดยมีคณะกรรมการดังต่อไปนี้ คือ

๑. พระมหาทองคุณ อนันตสุนทร เป็นประธาน

๒. พระมหาวีจิตร สิงหาราช เป็นรองประธาน

๓. พระมหาสีโห ศรีหาวงษ์ เป็นกรรมการ

๔. พระมหาคำหล้า จันทรงชี เป็นกรรมการ

๕. ดร.สุรส แสนคำพร เป็นกรรมการ

๖. ท่านศรีเสวย สุวรรณ เป็นกรรมการ

๗. ท่านเฉลิมชัย ภูมิมาลา เป็นกรรมการ

๘. ท่านสมเพชร ศรีลิจักร เป็นกรรมการ

ให้คณะกรรมการชุดนี้เป็นผู้อำนวยการทั่วไป และรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาอบรม ครูพระ^{๕๗} คณะกรรมการชุดนี้ได้ทำการอบรมครูพระที่จะไปสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งใน ส่วนกลางและในส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อให้พวกเขาได้เข้าใจแนวทางการศึกษาของ รัฐบาลลาว โดยความเป็นจริงแล้วการศึกษาของคณะสงฆ์ในเวลานั้นได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิด จากกระทรวงศึกษา กีฬา และธรรมการ ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อตกลงเลขที่ ๙๘ ของรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะอำนวยการโรงเรียนพระสงฆ์ มีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระมหาทองคุณ อนันตสุนทร เป็นประธานคณะอำนวยการโรงเรียนพระสงฆ์

๒. พระมหาแก้ว พุทธวงศ์ เป็นรองประธานคณะอำนวยการ

๓. พระมหาวีจิตร สิงหาราช เป็นกรรมการ

๔. พระมหาสีโห ศรีหาวงษ์ เป็นกรรมการ

๕. ดร.คำแพง อุ่นเพ็งวงษ์ เป็นกรรมการ

^{๕๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘, หน้า ๑๗-๑๘.

^{๕๗} พระมหาคำตัน เทพบัวลี, มติแต่งตั้งรับผิดชอบการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัดสำเนา), หน้า ๑.

๖. ท่านจันทน์หอม เทพคำวงศ์ เป็นกรรมการ
 ๗. ท่านเฉลิมชัย ภูมิมาลา เป็นกรรมการ^{๕๘}
 คณะกรรมการชุดนี้ได้แบ่งอำนาจหน้าที่ออกเป็น ๓ แผนก

๑. แผนกปกครอง

๒. แผนกวิชาการ

๓. แผนกการเมือง

โดยมีมติร่วมกันดังต่อไปนี้

๑. สำหรับชั้นประถมให้เรียนตั้งแต่ประถม ๓ ขึ้นไป เนื่องจากว่าพระสงฆ์สามเณรลาวส่วนมากมีความรู้อยู่แล้ว กรรมการจึงทำหลักสูตรเท่ากับชั้นประถมเพียง ๓ ปี และเรียนวิชาธรรมวินัยโดยใช้พุทธประวัติประกอบเข้าในการสอนธรรมะ ใช้คำศัพท์ภาษาบาลีในการสอนวินัย เพื่อให้ นักเรียนชั้นที่ ๑ มีความเคยชินต่อคำศัพท์ภาษาบาลี

๒. สำหรับชั้นมัธยมใช้หลักสูตรพุทธศาสนาเข้า ๒ วิชา คือวิชาธรรม และวิชาบาลี โดยแปลคำศัพท์ที่ใช้ในพิธีสังฆกรรมต่างๆ ทางวินัยสงฆ์และหลักไวยากรณ์

๓. โรงเรียนสร้างครูชั้นอุดม ใช้หลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ๒ วิชา คือ วิชาแปลพระอภิธรรม และวิชาไวยากรณ์บาลี

คณะกรรมการชุดนี้สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การเรียนการสอนของพระสงฆ์สามเณรได้มีความต่อเนื่อง^{๕๙} สำหรับนิยัตถ์และเงินเดือนครูสอนสำหรับพระสงฆ์สามเณรหรือคณะศึกษาสงฆ์และคณะอำนวยการโรงเรียนมีสิทธิได้รับนิยัตถ์ดังต่อไปนี้

๑. หัวหน้าคณะอำนวยการศึกษาสงฆ์ทั่วประเทศ ได้รับเดือนละ ๒,๕๐๐ กีบ คณะอำนวยการได้รับรูปละ ๒,๐๐๐ กีบ

๒. หัวหน้าคณะศึกษาสงฆ์จังหวัด หัวหน้าคณะอำนวยการสร้างครูสงฆ์ชั้นกลางและหัวหน้าคณะอำนวยการโรงเรียนอุดมศึกษาสงฆ์ ได้รับเดือน ๒,๐๐๐ กีบ และ ๑,๗๐๐ กีบ

๓. หัวหน้าคณะอำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ได้รับเดือนละ ๑,๗๐๐ กีบ และคณะ ๑,๕๐๐ กีบ

๔. หัวหน้าโรงเรียนประถมศึกษาสงฆ์ได้รับเดือนละ ๑,๕๐๐ กีบ

^{๕๘} ภูมิ วงษ์จิตร รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ, ข้อตกลงรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัสสัณเณ), หน้า ๑.

^{๕๙} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว. เอกสารบันทึกการประชุมกับกรมธรรมการ พ.ศ. ๒๕๓๘, (อัสสัณเณ), หน้า ๑-๒.

สำหรับครูสอนชั้นอุดมศึกษาได้รับเดือนละ ๒,๐๐๐ กีบ ครูสอนชั้นมัธยมศึกษา ได้รับเดือนละ ๑,๓๐๐ กีบ คณะอำนวยการและครูสอนโรงเรียนสร้างครูชั้นกลาง เป็นภาระหน้าที่ของกรมธรรมการเป็นผู้จัดงบประมาณให้^{๖๐} โรงเรียนพระสงฆ์ที่ขึ้นกับศูนย์กลางโรงเรียนพุทธศาสนาโดยตรง มี ๒ โรงเรียน คือ

๑. โรงเรียนสร้างครูสงฆ์ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต้น ตั้งอยู่วัดองค์ต่อมหาวิหาร

๒. โรงเรียนอุดมศึกษาสงฆ์ ตั้งอยู่วัดพระธาตุหลวงเหนือ

ทั้ง ๒ โรงเรียนนี้มีนักเรียนทั้งหมด ๒๕๗ รูป มีครูอาจารย์ทั้งหมด ๓๖ รูป/คน ทั้ง ๒ โรงเรียนมีหลักสูตร ๓ ปี โดยมีวัตถุประสงค์สร้างคนใหม่ให้เป็นคนสังคมนิยม ในระยะ ๑ ปีที่ผ่านมา ทั้ง ๒ โรงเรียนก็ได้ดำเนินไปอย่างสะดวกพอสมควร พร้อมทั้งก็ได้ยกระดับความรู้ทางด้านทฤษฎี การเมือง ทำให้นักเรียนและครูอาจารย์ มีความรู้ทางด้านการเมือง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ นี้ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ยังมีแผนการขยายการก่อสร้างโรงเรียนสร้างครูประถมขึ้น เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการลบล้างภัย การไม่รู้หนังสือนั้น ครูอาจารย์ได้สอนประชาศึกษาและบำรุงวัฒนธรรมให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะได้ส่งครูไปสอนในชนบทเพื่อเป็นการสร้างผลงานตามแผนงานการศึกษาของชาติ^{๖๑}

การศึกษาของคณะสงฆ์ได้รับการชี้นำนำพามีการดัดแปลงแก้ไขระเบียบและหลักสูตรวิชาเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในระบบใหม่เพื่อให้การศึกษาของคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพ องค์การพุทธศาสนาและกรมธรรมการเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์ทางด้านหลักสูตรและงบประมาณ คณะกรรมการการศึกษาได้จัดส่งนักเรียนที่เรียนจบแล้วให้ไปรับใช้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับแผนการศึกษาสงฆ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึง ๒๕๒๐ จะขยายห้องเรียนและรับนักเรียนเพิ่มขึ้นอีก จำนวนเดิมมี ๒ ห้อง ๕๐ รูป เพิ่มอีก ๒ ห้อง ๖๐ รูป รวมทั้งหมด ๔ ห้องมี ๑๑๐ รูป นักเรียนครูสงฆ์ชั้นกลางจำนวนเดิมมี ๔ ห้อง ๘๒ รูป เพิ่มอีก ๔ ห้อง ๑๒๐ รูป รวมทั้งหมด ๘ ห้อง ๒๐๒ รูป สำหรับนักเรียนอุดมศึกษาเดิมมี ๓ ห้อง ๕๘ รูป เพิ่มอีก ๒ ห้อง ๖๐ รูป รวมกันมี ๕ ห้อง ๑๑๘ รูป รวมนักเรียนทั้งหมดมี ๓๑๕ ครูพระจำนวนเดิมมี ๘ รูป เพิ่มอีก ๒ รูปรวมเป็น ๑๐ รูป ครูฤหัสถ์ชั้นต้น ๕ คน ชั้นกลาง ๑๓ ท่าน เพิ่มอีก ๒ คน เป็น ๑๕ คน นอกจากนี้ คณะอำนวยการโรงเรียนยังได้ส่งนักเรียน ๖ รูป ไปเรียนต่อที่โรงเรียนสร้างครูคงโคก ฉะนั้นครูอาจารย์

^{๖๐} ไกรสร พรหมวิหาร, นายกรัฐมนตรี, ข้อตกลงของนายกรัฐมนตรี เลขที่ ๐๕/นย พ.ศ. ๒๕๑๙, (อัสสัมชัญ), หน้า ๑-๒.

^{๖๑} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๑๙, (อัสสัมชัญ), หน้า ๑-๒.

จะต้องปฏิบัติแผนการการเรียนการสอนให้เคร่งครัด เพื่อตอบสนองความเรียกร้องของประเทศชาติ และพระพุทธศาสนา^{๖๒}

เพื่อให้การศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพทางกระทรวงศึกษาและรัฐบาลลาวได้ให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ให้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้ปรับปรุงโรงเรียนพระสงฆ์ที่มีอยู่แล้วให้มีเงื่อนไขอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียนสร้างครูสงฆ์ ตรวจตรารวบรวมสถิติเพื่อให้เกิดความถูกต้องในการบริหารคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพดีขึ้นทีละก้าว^{๖๓}

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ให้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์จัดการประชุมเพื่อแก้ไขหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาตามทิศทางยุทธศาสตร์ของการศึกษาจากพ.ศ. ๒๕๓๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓ ภายใต้การเป็นประธานของอาจารย์ผ่อง สมฤกษ์ ประธานคณะกรรมการคั่นคว่าปรัชญาพระพุทธศาสนา การประชุมได้ตกลงเป็นเอกภาพกันจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ๔ วิชา คือ ธรรมประยุกต์ วินัยบาลีสันสกฤต และประวัติพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพและจุดพิเศษของการศึกษาสงฆ์ในระยะใหม่^{๖๔} อิงตามแผนการ ๕ ปี ครั้งที่ ๑ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มอบหน้าที่ให้ พระมหาวิจิตร สิงหาราช เป็นประธานคณะอำนวยการโรงเรียนอุดมศึกษาสงฆ์ และพระมหาผ่อง สมฤกษ์ เป็นประธานคณะอำนวยการโรงเรียนสร้างครูสงฆ์ มีบทบาทภาระหน้าที่ จะต้องพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ให้มีความเจริญก้าวหน้าตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ องค์การพุทธศาสนาได้ทำการปรับปรุงคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวใหม่ โดยจัดตั้งให้พระมหาเถระรับผิดชอบการศึกษาโดยตรง คือ

๑. พระอาจารย์มหาวิจิตร สิงหาราช เป็นประธาน

๒. พระอาจารย์จรรณ วชิรรังสี เป็นคณะ

คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ชุดนี้มีภาระหน้าที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. ประสานสมทบกับกระทรวงศึกษาธิการ ชี้นำการศึกษาสงฆ์ในทั่วประเทศ

๒. คั่นคว่าจัดทำหลักสูตรวิชาทางพระพุทธศาสนาสำหรับใช้ทั่วประเทศ

^{๖๒} พระมหาทองคูณ อนันตสุนทร, คำกล่าวรายงานการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึง ๒๕๒๐, (อัตตสำเนา), หน้า ๑-๓.

^{๖๓} กระทรวงศึกษา กีฬา และธรรมการ, แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึง ๒๕๒๐, (อัตตสำเนา), หน้า ๗-๘.

^{๖๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, หนังสือแต่งตั้งกรรมการปรับปรุงหลักสูตรเรียนทางพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๓๐, (อัตตสำเนา), หน้า ๑.

๓. สืบต่อดำเนินการลบล้างภัยการไม่รู้หนังสือและบำรุงวัฒนธรรม โดยมีการจัดตั้งของ พระสงฆ์สมทบกับแผนกศึกษาในแต่ละท้องถิ่น

๔. ร่วมสนับสนุนปกปักรักษาก่อสร้างปรับปรุงโรงเรียนช่วยเหลือให้ลูกหลานประชาชนมี สถานที่เรียน

๕. จัดทำระเบียบเพื่อนำมาบังคับใช้กับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้วจะต้องได้ส่งไปสอน หนังสือให้แก่ประชาชนในชนบทที่กำหนดไว้อย่างน้อย ๒ ปี^{๖๕}

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยได้จัดการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ เพื่อทบทวนผลการปฏิบัติงานในอดีตที่ผ่านมา โดยมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาสงฆ์ เพื่อให้ก้าวหน้าเทียบเท่ากับการศึกษาของรัฐบาล พระสงฆ์สามเณรจะต้องเรียนธรรมวินัยและเรียนตาม หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเพื่อเป็นการยกระดับการศึกษาของพระสงฆ์สามเณรให้สูงขึ้น ตามสภาพการที่เปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง นอกจากจะต้องเรียนธรรมวินัยแล้ว ทาง คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ยังมีนโยบายให้พระสงฆ์สามเณรได้เรียนวิชาทางโลกเช่นวิทยาศาสตร์ และวิชาอื่นๆ ที่เป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พระสงฆ์สามเณรจะต้องยึดหลักศีลธรรมทาง พระพุทธศาสนา^{๖๖}

การประชุมใหญ่ของคณะสงฆ์ครั้งที่ ๓ นี้ยังได้รับรองโครงการดำเนินงานโดยเฉพาะ การศึกษาของคณะสงฆ์จะต้องร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งโรงเรียนขึ้นตั้งแต่ประถมศึกษา ถึงชั้นอุดมศึกษา และโรงเรียนสร้างครูสงฆ์ การนำเอาวิชาพระพุทธศาสนาเข้าไปสอนในโรงเรียนครู สงฆ์จะต้องเลือกเฟ้นให้เหมาะกับสภาพการณ์ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ในแต่ละระดับจะต้องมี นโยบายสร้างโรงเรียนให้พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง รักษาธรรมเนียมประเพณีทาง พระพุทธศาสนาที่มีมาแต่โบราณกาลนั้น การจะทำให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นภาระหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์จะต้องสืบต่อลบล้างการไม่รู้ หนังสือคืออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ (ภาษาลาว เรียกว่า กึกหนังสือ) ส่งเสริมพระสงฆ์สามเณรที่มี ความรู้ความสามารถให้เป็นครูสอนเพื่อให้ลูกหลานได้เล่าเรียนตามกำลังความสามารถ^{๖๗}

หลังจากที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ใช้นโยบายจิตนาการใหม่ ได้กำหนดแจ้งนโยบาย ต่อพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ผูกพันกับสังคมคนลาวมายาวนาน มติกองประชุมใหญ่ของ

^{๖๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการดำเนินงานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว พ.ศ. ๒๕๓๓, (อัดสำเนา), หน้า ๙๓-๙๕.

^{๖๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารยุทธศาสตร์การศึกษาสงฆ์, (เอกสารโรเนียว), หน้า ๑

^{๖๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, บทสรุปรายงานการปฏิบัติงานขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ ลาว พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๖-๗.

ศูนย์กลางพรรคได้ระบุไว้ว่ารัฐจะสืบทอดส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์และขยายระบบโรงเรียนสงฆ์ให้ดีขึ้นโดยมีเงื่อนไขทางธรรมและทางโลกพร้อมกันนี้รัฐก็จะสร้างเงื่อนไขให้พระสงฆ์สามเณรได้ประกอบส่วนในการสร้างสาธารณประโยชน์ และภารกิจในการพัฒนาประเทศชาติ^{๖๘}

กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการศึกษาสงฆ์เพื่อยกสถานะโรงเรียนสร้างครูสงฆ์ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์ โดยข้อตกลงเลขที่ ๔๔๙/สส พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย พระเถระจากองค์การพุทธศาสนา นักวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดตั้งโครงการหลักสูตรวิทยาลัยสงฆ์เพื่อส่งเสริมพระสงฆ์สามเณรให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พุทธศาสนาและผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรเป็นผู้มีคุณภาพทางด้านแนวคิดและการปฏิบัติงาน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเห็นว่าพระสงฆ์ลาวได้มีส่วนร่วมในแก่การพัฒนาประเทศ คณะกรรมการร่างหลักสูตรได้จัดทำหลักสูตรของวิทยาลัยสงฆ์จนสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยจึงทำการเปิดเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๓๙^{๖๙} อิงตามบทสรุปผลการปฏิบัติงานขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สรุปเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์มีโรงเรียนชั้นมัธยมทั้งหมด ๒๓ แห่งทั่วประเทศ โรงเรียนมัธยมตอนปลายทั่วประเทศ ๔ แห่ง ในนครหลวงเวียงจันทน์มีโรงเรียนวิทยาลัยสงฆ์ทั้งหมด ๔ แห่ง^{๗๐}

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ได้จัดการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ ขึ้น คณะกรรมาธิการการศึกษาสงฆ์ ได้กล่าวว่าโรงเรียนพระสงฆ์ทั้งหมดทั่วประเทศมี ๕๖ แห่ง ครูอาจารย์มีทั้งหมด ๔๐๙ คน โรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย ๔ แห่ง ครูอาจารย์ ๙๐ คน มีนักเรียนทั้งหมด ๓,๗๕๙ รูป วิทยาลัยสงฆ์ ๑ แห่ง ครูอาจารย์ ๓๐ คน มีนักเรียนทั้งหมด ๗๐ รูป และมีนักเรียนพระสงฆ์ลาวที่กำลังเรียนอยู่ประเทศพม่า ๙ รูป นักเรียนพระสงฆ์ลาวอยู่ประเทศไทย ๑๙ รูป^{๗๑}

ในบทสรุปนี้ คณะกรรมาธิการการศึกษาได้ยอมรับว่าการศึกษาสงฆ์นั้นยังมีปัญหาการขยายตัวช้า ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบันนี้ และยังมีปัญหาด้านคุณภาพ หลักสูตรและตำราเรียนยังไม่ได้คุณภาพและพอเพียงต่อความต้องการเพื่อจัดตั้งปฏิบัติศูนย์กลางพรรคว่า

^{๖๘} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารยุทธศาสตร์การศึกษาสงฆ์, (เอกสารโรเนียว), หน้า ๑

^{๖๙} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อตกลงว่าด้วยภาระบทบาทของวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๘, (อัดสำเนา), หน้า ๑-๔.

^{๗๐} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อตกลงว่าด้วยภาระบทบาทของวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๘, (อัดสำเนา), หน้า ๑-๔.

^{๗๑} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, บทสรุปรายงานการปฏิบัติงานขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๖-๗.

ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่พยายามยกคุณภาพการศึกษาสงฆ์ให้สูงขึ้น คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้กำหนดหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้ ให้นักเรียนเรียนวิชาทางวิชาทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้จัดทำขึ้น และให้เรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ เช่น อักษรศาสตร์ วิชาวรรณคดี วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์จะต้องร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษาของรัฐบาลเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดความสะดวกแก่การศึกษาสงฆ์ และปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาสงฆ์ให้ได้คุณภาพ ฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาครู พร้อมกันนี้ก็ต้องหางบประมาณที่เป็นนิยัตยัตรแก่ครูที่เป็นพระสงฆ์^{๗๒}

การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวคณะกรรมการการศึกษาได้ประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์คือ การศึกษาของคณะสงฆ์มีการขยายตัวช้า หลักสูตรและตำราเรียนยังไม่มีคุณภาพและปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการในสภาพปัจจุบัน ขาดแคลนครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีงบประมาณอย่างจำกัด และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๗๓}

นอกจากนี้ คณะกรรมการการศึกษายังได้กำหนดภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางนโยบายขององค์การพุทธศาสนาองค์การสัมพันธ์ลาวและรัฐบาลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ ได้กำหนดให้พระสงฆ์สามเณรเรียนตามหลักสูตรที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้กำหนดใช้เช่น วิชาพุทธประวัติ ธรรมะ วินัย ศาสนาทั่วไป นอกนี้ยังต้องเรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดใช้เช่น วิชาวรรณคดี ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรลาวได้มีความรู้ควบคู่กันไปทั้งทางโลกและทางธรรม คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลางได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบคณะหนึ่งมีหน้าที่คือ

- ปรับปรุงหลักสูตรของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับการศึกษาของรัฐบาล
- ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนโดยถือเอานักเรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษา
- จัดฝึกอบรมครูสอนให้มีความรู้เกี่ยวกับวิชาครูและประสบการณ์เกี่ยวกับการสอน

แผนใหม่

- จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการ
- พัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบการศึกษาของคณะสงฆ์

^{๗๒} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๒๐-๔๓.

^{๗๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, บทสรุปรายงานการประชุมใหญ่สงฆ์ครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐, (อัสสาเนา), หน้า ๒๐-๒๑.

มาตรการเหล่านี้ นับได้ว่าเป็นนโยบายที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์มีความต้องการที่จะพัฒนาการศึกษาสงฆ์ให้มีความเจริญก้าวหน้าแต่ก็ต้องใช้เวลาและบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๗๔} เพื่อให้บรรลุนโยบายการศึกษาสงฆ์ รัฐธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาวได้กำหนดภาระหน้าที่ในการปฏิบัตินโยบายการศึกษาของคณะสงฆ์ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์มีหน้าที่ดังนี้ ๑. ปรับปรุงการศึกษาสงฆ์หลักสูตรภาษาบาลี สันสกฤต ประยุกต์ใช้กับวิชาทางโลก ๒. จัดตั้งกองวิชาการเพื่อแต่งหลักสูตรและตำราเรียน ๓. จัดให้มีห้องสมุด และขยายโรงเรียนสงฆ์ให้ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย ๔. จัดตั้งให้มียุวชนวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชน ๕. สร้างครูพระสงฆ์ให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณ ๖. จัดส่งพระนิสิตนักศึกษาที่เรียนจบเพื่อไปปฏิบัติงานในทุกจังหวัดทั่วประเทศ^{๗๕}

อิงตามผลสรุปการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ในการประชุมประจำปีของ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๓ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้กล่าวว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวนั้นมีระบบการศึกษาจากชั้นประถมถึงมหาวิทยาลัย ทางด้านปริยัติธรรมให้พระสงฆ์สามเณรเรียนตามหลักสูตรของคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้กำหนดใช้และวิชาเรียนทางโลกให้เรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่วางไว้ สถิติตัวเลขของนักเรียนทั้งภายในและต่างประเทศมีจำนวนมากขึ้น สำหรับพระสงฆ์สามเณรที่เรียนอยู่เมืองไทยมี ๙๓ รูป ประเทศพม่ามี ๖ รูป อินเดียมี ๑ รูป ผลการศึกษาที่ผ่านมาเห็นได้ชัดว่ามีความก้าวหน้าทีละก้าวเนื่องจากการปรับปรุงระบบการจัดตั้งการเรียนการสอนมีการปรับปรุงหลักสูตรตำราเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สำหรับสถิติการศึกษาสงฆ์ภายในประเทศมีดังนี้ คือ

- ทั่วประเทศมีโรงเรียนพระสงฆ์อยู่ ๑๒ จังหวัด มีโรงเรียนสามัญศึกษาสงฆ์ ๔๒ แห่ง และวิทยาลัยสงฆ์ ๑ แห่ง

- ชั้นประถมมี ๑๖ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๕๐๘ รูป
- ชั้นมัธยมตอนต้นมี ๒๕ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๒,๐๗๗ รูป
- ชั้นมัธยมปลายมี ๕ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๑,๑๙๙ รูป
- วิทยาลัยสงฆ์มี ๑ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๑๘๘ รูป
- สถิติจำนวนครูสอนในโรงเรียนปริยัติธรรม มีทั้งหมด ๒๘๙ ท่าน

^{๗๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการดำเนินงานการศึกษาของคณะสงฆ์ ๒๕๔๐, (อัสสัมชัญ), หน้า ๔๑-๔๓.

^{๗๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๑, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ชาวหนุ่ม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓-๑๔.

- ครูสอนชั้นต้นมี ๓๑ คน มีพระสงฆ์ ๙ รูป ครูสอนชั้นกลางมี ๑๘๘ คน มีพระสงฆ์ ๓๑ รูป ครูสอนชั้นสูงมี ๗๐ คน มีพระสงฆ์ ๙ รูป

สำหรับวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์มีแห่งเดียวที่ตั้งอยู่วัดองค์ต่อมหาวิหาร โดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนตามที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์และกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขึ้น สำหรับวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้มีครูอาจารย์สอนทั้งหมด ๒๓ คน มีครูพระสงฆ์ ๑๑ รูป และอาจารย์พิเศษ ๓ คน การเรียนการสอนภายในวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ จะต้องเรียน ๓ ปี มีจำนวนห้องเรียน ๖ ห้อง การดำเนินการเรียนการสอนในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้ปฏิบัติตามแผนการศึกษาที่ได้กำหนดใช้ทุกประการ สำหรับครูอาจารย์ที่สอนต่ำสุด ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สูงสุด ๑๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์^{๗๖} ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดการประชุมใหญ่ขึ้น ทำให้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ได้สรุปผลการบริหารการจัดการศึกษาสงฆ์ในปีที่ผ่านมา และกำหนดทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของรัฐบาล สำหรับองค์การพุทธศาสนานี้ได้กำหนดให้การศึกษาสงฆ์เป็นภารกิจแรกที่จะต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าโดยกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ จะต้องยกคุณภาพหลักสูตรให้สูงขึ้น
๒. ทำการค้นคว้าวิจัยการศึกษาของคณะสงฆ์ในต่างจังหวัด เพื่อให้รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไข

๓. คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง เอาใจใส่ในการขยายโรงเรียนพระปริยัติธรรม และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชนลาว

๔. สำหรับพระเถระที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ทุกระดับ จะต้องร่วมมือกันประสานงานเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ได้มีศักยภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากผลการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ นี้ การประชุมได้มีมติแต่งตั้งและรับรองให้พระมหาเถระเป็นผู้รับผิดชอบคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ดังนี้

๑. พระอาจารย์มหาบัวคำ สาริบุตร เป็นหัวหน้าคณะกรรมการ
๒. พระอาจารย์บัวแก้ว แสงสุริยา เป็นรองหัวหน้าคณะกรรมการ
๓. พระอาจารย์สายทอง พรหมจรรย์ เป็นเลขานุการ

ในคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ชุดนี้ได้แต่งตั้งคณะวิชาการและผู้บริหารอีกคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาคณะสงฆ์ทุกระดับให้มีคุณภาพ และพัฒนาให้เกิดความเสมอ

^{๗๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, สรุปผลการศึกษาของคณะสงฆ์ในการประชุมประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓, (อัตสำเนา), หน้า ๒ - ๓.

ภาคในการศึกษาของพระสงฆ์สามเณรภายในประเทศ^{๗๗} ในสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลลาวได้ให้ความสนใจและเป็นห่วงต่อความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้มีนโยบายสนับสนุนให้ความร่วมมือทางด้านงบประมาณและวิชาการ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความก้าวหน้าทุกระดับ ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะได้แนะนำให้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ นำเอานโยบายการศึกษาของรัฐบาล ที่ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ คือ

๑. โครงการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ
๒. โครงการปรับปรุงคุณภาพและขยายโอกาสทางการศึกษา
๓. โครงการแก้ไขปัญหาครูอาจารย์และยกระดับความสามารถของผู้บริหารการศึกษา
๔. โครงการขยายโรงเรียนวิชาชีพให้มีทุกจังหวัด

ดังนั้น คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง จึงจัดการประชุมเพื่อวางนโยบายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสงฆ์ ได้จัดการประชุมผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ ๒ ครั้ง เพื่อทบทวนผลการจัดตั้งเพื่อปฏิบัตินโยบายการศึกษา และผลของการปฏิรูปหลักสูตรวิชาทางพุทธศาสนา จากการประชุม ๒ ครั้งนี้ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ปรับปรุงระยะเวลาเรียน จากระบบ ๓ ปี เป็นระบบ ๔ ปี เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ สำหรับหน้าที่ในการบริหารการศึกษานั้น คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ขึ้นที่จังหวัดอัตตะปือ ๑ แห่ง และมอบให้กองตำราจัดพิมพ์ตำราเรียน เช่น วิชาภาษาบาลี และปัญหาบาลีไวยากรณ์ วิชาวินัย พุทธประวัติ^{๗๘}

สำหรับแผนขยายโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ได้ทำการขยายโรงเรียนสงฆ์ให้มีขึ้นหลายจังหวัด เช่น จังหวัดจำปาศักดิ์ ได้สร้างโรงเรียนพุทธศิลปะ ๑ แห่ง และโรงเรียนปริยัติธรรม ๑ แห่ง พร้อมกันนี้ก็ได้ก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ และสร้างวิทยาลัยสงฆ์จำปาศักดิ์ขึ้น ๑ แห่ง นอกจากนี้ยังมีการขยายโรงเรียนมัธยมปลายศึกษาตอนปลายสงฆ์ขึ้นอีก เช่น จังหวัดคำม่วน ๑ แห่ง อุดมชัย ๑ แห่ง เวียงจันทน์ ๑ แห่ง สำหรับจังหวัดสุวรรณเขตได้สร้างโรงเรียนปริยัติธรรมขึ้น ๒ แห่ง โดยมอบภาระหน้าที่ให้คณะศึกษาสงฆ์ประจำจังหวัดรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ในจังหวัดของตนให้มีความก้าวหน้า ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าจังหวัดสุวรรณเขตมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการศึกษาสงฆ์ งานทางด้านสถิติการศึกษาคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์

^{๗๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารรายงานผลของการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๗, (อัตตะปือ), หน้า ๑ - ๓.

^{๗๘} คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง, เอกสารแผนพัฒนาการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๕๓, (อัตตะปือ), หน้า ๒ - ๕.

ศูนย์กลางได้เอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความถูกต้องทางด้านจำนวนพล ได้สั่งให้ผู้บริหารการศึกษา ทำสถิติของการศึกษาคณะสงฆ์ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ถึง ๒๕๕๒ ได้มีจำนวนโรงเรียนและนักเรียนดังต่อไปนี้ ในทั่วประเทศมีโรงเรียนสงฆ์อยู่ ๑๔ จังหวัด คือ

- ชั้นประถม มี ๙ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๒๓๘ รูป
- มัธยมต้น มี ๓๓ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๒,๗๓๕ รูป
- มัธยมปลาย มี ๑๑ แห่ง แต่ได้รับอนุมัติเป็นทางการ ๙ แห่ง มีสาขา ๒ แห่ง คือจังหวัด สारवरณ เป็นสาขาของจังหวัดจำปาศักดิ์ มัธยมสงฆ์ดงโดก เป็นสาขาของโรงเรียนมัธยมพุทธวงศา ป่าหลวง มีนักเรียนทั้งหมด ๒,๖๒๘ รูป ในนี้มีนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๖๘๐ รูป
- วิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๘๓๒ รูป
- ในทั่วประเทศมีจำนวนครูสอนทั้งหมด ๕๙๘ คน ครูพระสงฆ์ ๒๒๒ รูป ครูคฤหัสถ์ ๓๗๖ คน ครูสอนปริยัติธรรม ๖ คน

- สำหรับนักศึกษาพระสงฆ์ลาวที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศมีทั้งหมด ๔๔๒ รูป

มีรายละเอียดดังนี้

- นักศึกษาสงฆ์ลาวอยู่ประเทศไทย ๔๒๖ รูป
- นักศึกษาสงฆ์ลาวอยู่ประเทศพม่า ๓ รูป
- นักศึกษาสงฆ์ลาวอยู่ประเทศศรีลังกา ๑ รูป
- นักศึกษาสงฆ์ลาวอยู่ประเทศอินเดีย ๑๒ รูป

การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวถึงแม้ว่าจะได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านงบประมาณและวิชาการ แต่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ก็ได้ยอมรับว่ายังมีปัญหาของการบริหารงานคณะสงฆ์อยู่ เช่น ปัญหาด้านงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอและปัญหาความล่าช้าในการให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์จากหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ระดับต่าง ๆ ยังขาดความรู้และประสบการณ์ทางด้านการบริหารการศึกษาไม่เอาใจใส่ปฏิบัติหน้าที่ของตน ที่ผ่านมาการประชุมผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ ก็ปรากฏว่ามีบางจังหวัดเท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจในการขยายโรงเรียนและสร้างหลักสูตรเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของตนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเจริญก้าวหน้าเท่ากับส่วนกลาง การศึกษาสงฆ์ว่าโดยรวมแล้วได้แต่ปริมาณยังขาดคุณภาพ^{๗๙} อิงตามแผนพัฒนาการศึกษาสงฆ์และสภาพการณ์แท้จริง คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ยังได้สืบต่อปฏิบัติตามแผนงาน ดังนี้

^{๗๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙ - ๑๙.

๑. แผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

๒. แผนขยายโอกาสด้านการศึกษาและปฏิรูปหลักสูตรวิชาการเรียนทางพระพุทธศาสนา

๓. แผนยกระดับความรู้ของผู้บริหารการศึกษา

- แผนการปรับปรุงโครงสร้างคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์จะสืบทอดประสานสมทบกับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ เพื่อปรับปรุงหน้าที่ตำแหน่งหน่วยงานให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

- จัดการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ระดับจังหวัดและอำเภอ คณะอำนวยการโรงเรียนเจ้าหน้าที่วิชาการในทุกจังหวัดให้มีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น

- จัดการประเมินผลการปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมา เพื่อให้รู้ที่มาของปัญหา

แผนงานการขยายการศึกษาสงฆ์ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์มีนโยบายที่จะขยายโรงเรียนพระภิกษุสามเณรและโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น ตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีปัจจัยพร้อม

- วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก กำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ทั้งนี้ก็เพื่อรองรับนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

- สำหรับนครหลวงเวียงจันทน์และจังหวัดไชยบุรีกำลังก่อสร้างอาคารเรียนเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ

แผนงานทัศนศึกษาและขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ มีดังนี้

- สร้างแผนขอความช่วยเหลือด้านทุนไปทัศนศึกษาดูงานต่างประเทศ คือประเทศไทย ญี่ปุ่น พม่า อินเดีย และกัมพูชา

- สร้างแผนขอทุนให้พระสงฆ์สามเณรไปเรียนต่อและอบรมระยะสั้นปริญญาตรี ๔๘ รูป ปริญญาโท ๕ รูป อบรมระยะสั้น ๕ รูป และสายปริยัติธรรม ๑๕ รูป

- สร้างโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเพื่อขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามแนวทางการต่างประเทศของรัฐบาลลาว

- สร้างแผนการและระเบียบการให้มีความชัดเจน เพื่อจัดส่งนักเรียนพระสงฆ์ไปเรียนต่อต่างประเทศ

นโยบายและแผนการที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ได้จัดทำขึ้นนี้จะประสบผลสำเร็จได้ก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาเช่น จากผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการเงิน รัฐบาลลาว ทั้งนี้ก็เนื่องจากการศึกษาสงฆ์นั้นรัฐบาลได้มีนโยบายอย่างชัดเจนแล้วว่า การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวเป็น

ส่วนหนึ่งของการศึกษาของชาตินลาว^{๔๐} สรุป การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวหลัง พ.ศ.๒๕๑๘ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีมติปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์เพื่อสนองต่อความต้องการเฉพาะหน้าโดยจัดตั้งโรงเรียนพระสงฆ์ทั่วประเทศขึ้นในที่นี้มีสองโรงเรียนคือ โรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ เพื่อผลิตครูพระสงฆ์ให้เพียงพอต่อความต้องการกับสภาพความเป็นจริงเพราะในระยะนี้คณะสงฆ์และรัฐบาลลาวต้องการพัฒนาการศึกษาของพลเมืองลาว ให้มีความรู้จำกัดและลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ โรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ได้ประสบความสำเร็จอย่างมากต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว และโรงเรียนอุดมศึกษาสงฆ์เรียกรวมนักมัธยมต้นและมัธยมปลายนั่นเองเพื่อเตรียมนักศึกษาที่เข้าเรียนต่อโรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์

โรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์นี้ได้ดำเนินการเรียนการสอนได้ ๒๑ ปี คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์อีกครั้งในปี พ.ศ.๒๕๓๗ ยกกระดับจากโรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์โดยความจริงแล้วองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวและคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ได้มีนโยบายมายาวนานแล้วที่จะสร้างมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ลาวขึ้นแต่ก็ขาดความพร้อมทางด้านบุคลากร และงบประมาณการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวได้รับความร่วมมือทางด้านบุคลากรวิชาการและงบประมาณจากรัฐบาลลาว และกระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอด สำหรับคณะกรรมการการศึกษาได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยปรับปรุงโครงสร้างพัฒนาบุคลากรสร้างโรงเรียนให้เพียงพอต่อการขยายตัวและเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียนทั้งพระภิกษุและสามเณร นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ยังได้มีแผนนโยบายสนับสนุนให้นักศึกษาสงฆ์ลาว ขอบทุนเรียนฟรีจากรัฐบาลและคณะสงฆ์พม่าและประเทศไทย เห็นได้ว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ถึงจะมีการขยายตัวเข้าแต่ก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

๒.๒.๓ คณะบริหารด้านการเผยแผ่

สำหรับคณะกรรมการเผยแผ่ ศาสนาขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวหลังเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองลาว พ.ศ.๒๕๑๘ ได้จัดการประชุมใหญ่ขึ้นได้มีมติรับรองโครงการดำเนินงาน และคณะบริหารงานศูนย์กลางพระพุทธรศาสนารับรองมติแต่งตั้งพระเถระรับหน้าที่ตำแหน่งอยู่ในคณะกรรมการเผยแผ่มีคณะกรรมการคือ

๑. พระมหาคำตัน เทพบัวลี
๒. พระมหาผ่อง สมะฤกษ์
๓. พระมหาสีพัน อุทธจักร

^{๔๐} คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง, แผนพัฒนาการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๕๓, (อัตถ์สำเนา), หน้า ๑ - ๙.

๔. พระมหาเกียนตา รัฐจักร

๕. พระอาจารย์ชายสมุทร โชติโก

คณะกรรมการเผยแผ่ นี้มีหน้าที่จัดทำแผนงานและโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครองและแนวทางของรัฐบาล โดยนำเอาหลักศีลธรรมทางศาสนา ประสมประสานกับสภาพการตัวจริงเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมให้ประชาชนเลิกการเชื่อถือมหาย เช่น การเชื่อถือผีและ พราหมณ์^{๘๑} โดยความเป็นจริงแล้ว การเทศนาเผยแผ่ ก็เป็นหน้าที่พระภิกษุสงฆ์ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ศาสนาที่อยู่ในสภาพหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจสภาพการตัวจริงโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชีวิตของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีมติแต่งตั้งศูนย์สัมมนาสงฆ์ขึ้น หนึ่งคณะเพื่อเป็นสถานที่อบรมให้แก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณร^{๘๒} อิงตามผลสรุปจากการประชุมขององค์การพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้สรุปการเผยแผ่พุทธศาสนามีดังนี้ คือได้เทศนาทางวิทยุเป็นประจำและได้จัดตั้งคณะกรรมการลงไปประสานสมทบกับองค์การปกครองท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทุกระดับ และจัดตั้งคณะกรรมการเทศนาขึ้น ๑ คณะ นำโดยพระอาจารย์มหาพอง สมฤกษ์ หลังจากดำเนินการได้หลายปีคณะกรรมการนี้ได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับการเทศนาออกหลายเล่ม และได้จัดทำแผนนโยบายไว้เป็นหลักการในการเผยแผ่ศีลธรรม คือ

- พระสงฆ์สามเณรจะต้องรู้จักประยุกต์หลักศีลธรรมทางด้านพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้กับแนวทางการเมืองของรัฐบาล
- การเผยแผ่ศีลธรรมทางพุทธศาสนาต้องมีการกลั่นกรองเลือกเฟ้นสิ่งที่เป็นสัจธรรม เพื่อให้ประชาชนได้หลุดพ้นจากการเชื่อถือมหายไร้เหตุผล
- พิธีการทางพระพุทธศาสนาต้องไม่อยู่ในลักษณะฟุ่มเฟือย จำแนกออกจากศาสนาพราหมณ์และผีออกจากศาสนาพุทธ
- การเทศนาแต่ละครั้งจะต้องให้สอดคล้องกับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสามัคคีรู้จักพึ่งตัวเอง^{๘๓}

จากบทสรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้สรุปผลการเผยแผ่ไว้ทุกจังหวัดได้ตั้งหน้าเทศนาอบรมเผยแผ่ศีลธรรมอย่างกว้างขวาง โดยมีประชาชนให้ความเคารพและเชื่อถือปฏิบัติตามหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าคน

^{๘๑} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘, หน้า ๒๓-๒๔.

^{๘๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

^{๘๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการบริหารงานคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๓, (อัดสำเนา),

ลาวนั้นได้เชื่อถือศาสนามาช้านาน การเทศนาเผยแผ่ทางด้านศีลธรรมให้ประชาชนนั้นสามารถแก้ไขปัญหาชีวิตของพวกเขาได้เป็นอย่างดี^{๔๔} ในระยะนี้การเผยแผ่ศีลธรรมทางด้านพระพุทธศาสนานั้นได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลลาว เพราะพระสงฆ์สามเณรมีบทบาทสำคัญต่อสังคมลาว องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดตั้งคณะกรรมการเผยแผ่ศีลธรรมในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ขึ้น ๑ คณะ ประกอบด้วยพระมหาเถระ ดังต่อไปนี้

๑. พระอาจารย์ชาลี กนตสีโล เป็นหัวหน้าคณะ
๒. พระอาจารย์มหาบัวคำ สาริบุตร เป็นคณะ

คณะกรรมการเผยแผ่มีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ทำการศึกษาอบรมศีลธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้พวกเขาได้มีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา

๒. จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการเทศนาปาฐกถาธรรมที่สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของรัฐบาล

๓. ค้นคว้าและเรียบเรียงหนังสือเทศนาประยุกต์เข้ากับแนวทางนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

๔. จัดตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้นในท้องถิ่นที่เหมาะสม โดยเฉพาะจังหวัดที่มีเงื่อนไขอำนวยความสะดวก

๕. ปรับปรุงเรียบเรียงหนังสือศาสนพิธีและพิมพ์เผยแผ่ทั่วประเทศ^{๔๕}

การดำเนินการขององค์การสงฆ์เพื่อปฏิบัติตามแผนการ ๕ ปีของรัฐบาล ครั้งที่ ๒ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อรับประกันผลสำเร็จในหน้าที่ของตน ประกอบส่วนเข้าในการปฏิบัตินโยบายการต่างประเทศของรัฐบาล คณะบริหารงานคณะสงฆ์ทุกระดับได้ทำการเทศนาโฆษณาอธิบายให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจว่าในปัจจุบันนี้การปกป้องรักษาประเทศชาติต้องมีสติระวังตัวรักษาเอกราชอธิปไตยและผืนแผ่นดินของชาติ พระมหาเถระทุกระดับได้ช่วยปลุกระดมลูกหลานประชาชนให้สมัครใจร่วมกันป้องกันชาติ^{๔๖}

^{๔๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน ๖ เดือน พ.ศ. ๒๕๒๖, (อัคราเนนา), หน้า ๘.

^{๔๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติงาน พ.ศ. ๒๕๓๓, (อัคราเนนา), หน้า ๓.

^{๔๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๓, (อัคราเนนา), หน้า ๔๔-๔๖.

อิงตามการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ได้กำหนดนโยบายในการเผยแผ่ไว้ดังนี้

๑. การเทศนาเผยแผ่ศีลธรรมโฆษณาบรมนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจหลักศีลธรรมทางด้านพระพุทธศาสนาและนโยบายของรัฐบาล

๒. การเทศนาหรือการโฆษณาบรมนั้นเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา แต่ก็จะต้องเลือกเฟ้นเอาหลักธรรมคำสอนทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มันสอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงในเวลานี้

๓. การเทศนาหรือศึกษาอบรมประชาชนต้องมีเป้าหมายทำให้ประชาชนเลิกการเชื่อถือสิ่งที่ไม่ดีที่ไร้เหตุผล ไม่หมกมุ่นในอบายมุขละเลิกจากการพนัน

๔. บทเทศนาต้องแก้ไขปัญหาสังคมที่เสื่อมโทรมทำให้ประชาชนปฏิบัติเบญจศีลและเบญจธรรม

๕. บทเทศนาแต่ละบทให้มีจุดประสงค์ส่งเสริมมูลเชื่อสามัคคี ทำให้ประชาชนมีความขยันในการทำมาหาเลี้ยงชีพ^{๔๗}

การเผยแผ่ศีลธรรมทางพุทธศาสนานั้น นอกจากจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากรัฐบาลและประชาชน ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้นิมนต์พระสงฆ์ให้เข้าร่วมสัมมนาหรือปาฐกถาธรรม เพื่อเผยแผ่บทบาทพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาว เช่นกระทรวงวัฒนธรรมได้นิมนต์พระเถระไปร่วมสัมมนาเพื่อรับฟังแนวคิดของพระสงฆ์ผู้มีบทบาทชี้นำนำพาประชาชนลาวให้เกิดความตื่นตัวทางด้านการเมือง และร่วมกันในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ เพราะไม่ว่าอยู่ในสภาพการณ์ใดๆ ก็ตาม เช่น เมื่อบ้านเมืองมีความสงบสุขปราศจากภัยสงคราม พระสงฆ์ก็ยังมีบาทและอิทธิพลต่อสังคมลาวเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์จึงได้รับการยอมรับเป็นที่กว้างขวางจากประชาชนและผู้นำรัฐบาล^{๔๘} ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดการประชุมใหญ่ขึ้นอีกครั้งเพื่อทบทวนผลงานในปีที่ผ่านมา เกี่ยวกับภาระหน้าที่ในการเผยแผ่ศีลธรรมทางพุทธศาสนาที่ได้รับการปรับปรุงสนับสนุนจากรัฐบาลด้วยดีเสมอมา ภายใต้การเป็นประธานของพระอาจารย์ชาติ กนตสีโล ได้จัดโครงการขึ้น ๒ โครงการ

๑. โครงการฝึกอบรมพระธรรมลูก ได้เริ่มปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ถึง ๒๕๓๗ ได้เปิดการฝึกอบรมพระธรรมลูกขึ้นที่วัดพุทธวงศาป่าหลวง มีพระสงฆ์สามเณรเข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน ๙๒ รูป โดยใช้เวลาในการฝึกอบรมอยู่ ๕๔ วัน ต่อมาก็ได้ฝึกอบรมอีกเป็นครั้งที่ ๒ มีพระสงฆ์สามเณรเข้า

^{๔๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๓๓, (อัดสำเนา), หน้า ๙๒ – ๙๓.

^{๔๘} พระอาจารย์ชาติ กนตสีโล, ธรรมะกับสังคมลาว, พ.ศ. ๒๕๓๘, (อัดสำเนา), หน้า ๔-๑๒.

รวมอีก ๕๑ รูป ที่มาจาก ๑๗ จังหวัดทั่วประเทศ การฝึกอบรมได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าใจหลักธรรมคำสอนและมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เข้าสู่จิตใจของประชาชน และให้พระสงฆ์สามเณรรักษาประเพณีระเบียบวินัยของพระสงฆ์ไว้ให้มั่นคง การฝึกอบรมได้ใช้เวลา ๒๒๐ วัน โครงการนี้ได้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

๒. โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ถึง ๒๕๔๐ ได้เปิดการอบรมการฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานในนครหลวงเวียงจันทน์ ปรากฏว่าได้มีประชาชนลาวสนใจเข้าร่วมปฏิบัติอย่างมากมาย โดยเฉพาะการฝึกอบรมขึ้นอยู่ในแต่ละท้องถิ่น การจัดฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นได้ใช้ระยะเวลาเรียน ๗ วัน ได้มีผู้เข้าร่วมปฏิบัติ ๒,๘๕๙ คน พระสงฆ์ ๘๓๖ รูป สามเณร ๔๙๔ รูป ประชาชน ๑,๕๑๔ คน พิเศษยังมีชาวต่างประเทศสนใจเข้าร่วมฝึกอบรมตัวจริง ๓๑ คน

การจัดฝึกอบรมธรรมกถึกและวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นได้จัดขึ้นทั่วทุกภาคของประเทศทั้งนี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อให้พวกเขาได้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา^{๘๙} ตามโครงการดำเนินงานขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว โดยรับรองจากการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ คณะกรรมการเผยแผ่ได้กำหนดภารกิจที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. คณะเผยแผ่แต่ละระดับจะต้องทำการฝึกอบรมธรรมกถึกและวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการปฏิบัติ

๒. พระมหาเถระทุกรูปที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเผยแผ่ จะต้องฝึกอบรมพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนให้พวกเขาได้เรียนรู้หลักธรรมให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓. สำนักเผยแผ่ทุกระดับต้องเลือกเฟ้นเอาหลักศีลธรรมประยุกต์เข้ากับสภาพการตัวจริง เพื่อให้การเทศนาแต่ละครั้งได้ประสบผลสำเร็จ

๔. คณะเผยแผ่ต้องร่วมมือกับองค์การปกครองฝ่ายบ้านเมือง อำนวยความสะดวกในการเผยแผ่ศีลธรรมของพระสงฆ์และให้ประชาชนเคารพระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง^{๙๐}

เพื่อให้มีหลักการในการปฏิบัติงานของกรรมการบริหารงานคณะสงฆ์องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้นำใช้ธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการเผยแผ่ มีดังต่อไปนี้

^{๘๙} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๐, (อัสสัมชัญ), หน้า ๘-๑๑.

^{๙๐} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการดำเนินงานในการเผยแผ่ศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๐, (อัสสัมชัญ), หน้า ๔๔-๔๕.

๑. จัดตั้งสังฆบัญญัติ สังฆานัติ กฎระเบียบในการดำเนินงานเผยแผ่ศีลธรรม ฝึกอบรมธรรมกถึก และวิปัสสนากัมมัฏฐานในทั่วประเทศ

๒. การพัฒนาบุคลากร เช่น วิปัสสนาจารย์ ต้องให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพ ทุกจังหวัดต้องมีวิปัสสนาจารย์ประจำ

๓. นำใช้วิปัสสนาจารย์ผู้มีประสบการณ์เพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติ

๔. ชี้นำในการจัดพิมพ์ตำราเกี่ยวกับการเผยแผ่ศีลธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปฏิบัติ^{๙๑}

สำหรับองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ถือเอางานทางด้านการเผยแผ่ศีลธรรมเป็นงานหลักและให้ความสำคัญแก่คณะกรรมการการเผยแผ่ โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการการเผยแผ่จากระดับศูนย์กลางถึงระดับอำเภอ และจัดให้มีศูนย์อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานในนครหลวงเวียงจันทน์และตามจังหวัดต่างๆ เช่น หลวงพระบาง สุวรรณเขต และจำปาศักดิ์ การเทศนาธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ทุกวันพระและวันอาทิตย์ได้ปฏิบัติเป็นประจำต่อเนื่อง

พร้อมนี้คณะกรรมการการเผยแผ่ยังได้มีแผนส่งพระ ๑ รูป และมีแม่ชี ๓ คน ไปฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานที่พม่า เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการการเผยแผ่ได้จัดฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้น ๖๐ ครั้งทั่วประเทศ โดยมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดเป็นพระสงฆ์ ๑,๕๐๐ รูป สามเณร ๓,๑๘๓ รูป และประชาชนมี ๑๕,๗๐๔ คน^{๙๒} จากจำนวนสถิติตัวเลขผู้รับการฝึกอบรมที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากทำให้เราเห็นว่าประชาชนยังเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเชื่อมั่นในบทบาทของพระสงฆ์ ทางองค์การพุทธศาสนาที่รับรู้ถึงผลสำเร็จนี้ จึงมีการจัดตั้งสังฆานัติปกครองสงฆ์ขึ้น ในมาตรา ๒๙ ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ในการปฏิบัติงานดังนี้

๑. คณะกรรมการฝ่ายบริหาร

๒. คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

๓. คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการ

ให้คณะกรรมการแต่ละฝ่ายประกอบด้วยพระเถระ ๓ รูป ในการดำเนินการสำหรับคณะกรรมการปฏิบัติการ มีหน้าที่พิจารณาเลือกพระวิปัสสนาจารย์แล้วส่งไปประจำศูนย์วิปัสสนาที่ต่างจังหวัด ชี้นำการปฏิบัติในท้องถิ่นถึงหลักการและวิธีการดำเนินงานเพื่อรับประกันให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ชี้นำในการเผยแผ่เทศนาปาฐกถาธรรม ทั้งในการปฏิบัติ

^{๙๑} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ชาวหนุ่ม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๙๒} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๒, (อัตสำเนา), หน้า ๓.

วิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างต่อเนื่อง ให้ทุกคณะกรรมการรายงานถึงคณะกรรมการศูนย์กลางเพื่อรับทราบถึงผลการปฏิบัติงาน^{๙๓}

อิงตามแผนการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีมติรับรองแผนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเผยแผ่ที่ได้เสนอในการประชุมประจำปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. กรรมการเผยแผ่ศีลธรรมจัดตั้งกรรมการรับผิดชอบโดยตรงในการเทศนาทางวิทยุและโทรทัศน์ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยทำตารางอย่างละเอียด

๒. กรรมการเผยแผ่ออกกระเปียบหลักการให้แต่ละจังหวัดให้รับรู้เกี่ยวกับการเปิดศูนย์ฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน

๓. ให้คณะกรรมการเผยแผ่ศีลธรรมร่วมมือกับกรรมการปกครองสงฆ์ศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านการเห็นชอบจากศูนย์กลางแนวลาวยุโรปชาติ^{๙๔}

ในสภาพการณ์ปัจจุบันถือได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศลาวได้มีความเจริญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากกรมศาสนาและหน่วยงานของรัฐบาล ทำให้พระสงฆ์สามเณรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ศาสนาได้มีเงื่อนไขสะดวกในการดำเนินการเผยแผ่ศาสนาในศูนย์กลางและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องตลอดมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย โดยได้รับความเห็นชอบจากศูนย์กลางแนวลาวยุโรปชาติและงบประมาณ

จากรัฐบาล จึงได้จัดการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ขึ้น กรรมการเผยแผ่ได้สรุปผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาดังนี้

- พระสงฆ์สามเณรได้เทศนาเผยแผ่ศีลธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์
- คณะกรรมการเผยแผ่ทุกระดับได้สร้างผลงานในการเผยแผ่พุทธศาสนาจนประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่สังคม เช่น พระสงฆ์ได้เข้าไปฝึกอบรมเทศนาให้นักโทษและผู้ติดยาเสพติดให้พวกเขาได้เลิกละอบายมุขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นการลดปัญหาทางสังคม ผลงานเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของประชาชน

- ได้จัดสร้างศูนย์ฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างถาวร ที่วัดบ้านาคูนน้อย เมืองนาโหลทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ได้รับเอาพระสงฆ์สามเณรทั่วประเทศเข้ารับการฝึกอบรมในระยะ ๕ เดือน

^{๙๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, สังฆนิติปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑, (อัคราณา), หน้า ๑๒- ๑๔.

^{๙๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, แผนดำเนินงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕, (อัคราณา), หน้า ๓.

ถึง ๓ ปี เพื่อสร้างให้เป็นนักเทศนาเผยแผ่ธรรมที่มีความชำนาญ เห็นได้ว่าคณะกรรมการการเผยแผ่ได้
บริหารงานในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจนเป็นที่ยอมรับจากสังคมลาวและหน่วยงานของรัฐบาล^{๔๕}

ผลการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ได้รับรองการแต่งตั้งพระมหาเถระให้รับผิดชอบหน้าที่ในการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕ รูป

๑. พระอาจารย์ชาลี กนตสีโล เป็นประธานกรรมการการเผยแผ่
๒. พระอาจารย์มหาเวช มเสโน เป็นรองประธาน
๓. พระมหาบุญทวี วิไลจักร์ เป็นคณะ
๔. พระอาจารย์บุญทวี ประสิทธิ์ศักดิ์ เป็นเลขานุการ
๕. พระอาจารย์ดาวเฮือง คำประเสริฐ เป็นเลขานุการ^{๔๖}

สำหรับคณะกรรมการการเผยแผ่ศีลธรรมชุดนี้มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามธรรมนุญ
ปกครองสงฆ์และข้อตกลงของประธานองค์การสงฆ์ ว่าด้วยคณะกรรมการการเผยแผ่ศีลธรรมและ
มีหน้าที่รับผิดชอบเผยแผ่ศาสนาทั้งภายในและต่างประเทศ ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของ
องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวและกรมการศาสนาที่เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ประสานงานระหว่าง
รัฐบาลและองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ทั้งนี้เพื่อการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์นั้นได้มีความ
สะดวกและต่อเนื่อง โดยความจริงแล้วการเผยแผ่พุทธศาสนาก็เป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์อยู่
แล้ว

สรุป การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในประเทศลาว องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดตั้ง
คณะกรรมการการเผยแผ่ขึ้น เพื่อทำหน้าที่โดยตรงในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนลาว
ทั้งภายในและต่างประเทศและจัดตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานขึ้นหลายสำนักในทั่วประเทศ โดยมีสำนัก
ใหญ่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อทำหน้าที่พัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ศาสนา โดยจัดให้มี
หลักสูตรฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ ในคณะกรรมการการเผยแผ่นี้ยังได้จัด
หน่วยเผยแผ่ศีลธรรมขึ้นทั้งในระดับศูนย์กลาง และระดับท้องถิ่นเช่นจัดให้มีหน่วยงานเผยแผ่ศีลธรรม
นครหลวง โดยร่วมมือกับกรมศาสนาที่ดูแลทางด้านนโยบายและแนวทางของรัฐบาลลาว
เพื่อรับประกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานการเผยแผ่ศีลธรรมทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น
ได้รับผลสำเร็จพอสมควร แต่ก็ยังไม่บรรลุตามความประสงค์เพราะขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ
ในการทำหน้าที่เผยแผ่ศีลธรรมให้เข้าสู่จิตใจประชาชนคนลาว

^{๔๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๗, (อัดสำเนา),
หน้า ๖ – ๗.

^{๔๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการแต่งตั้งคณะบริหารงาน พ.ศ. ๒๕๔๗, (อัดสำเนา),
หน้า ๑.

๒.๒.๔ การบริหารงานของคณะกรรมการสาธารณูปการ

คณะกรรมการบริหารงานของคณะกรรมการสาธารณูปการตามมติการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑ ขององค์การพุทธศาสนาเถรวาท พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้รับรองมติการแต่งตั้งพระมหาเถระรับผิดชอบหน้าที่ในคณะกรรมการสาธารณูปการ ๔ รูป

๑. พระอาจารย์มหาปรีชา สุตมโกสสาร	เป็นประธานกรรมการ
๒. พระอาจารย์มหาสีทน วิสิทตมโม	เป็นคณะ
๓. พระมหานวลตา รัฐสัมพันธ์	เป็นคณะ
๔. พระมหาคำหล้า จันทรังสี	เป็นคณะ

อิงตามแผนการดำเนินงานที่ได้รับรองจากการประชุมใหญ่ครั้งที่หนึ่ง ได้กำหนดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ คือ คณะกรรมการสาธารณูปการ จะต้อง สร้างผลงานในการพัฒนาประเทศพื้นฟูบูรณะวัดอุโบสถ ปุชนิยสถาน และวัดวาอารามให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนพร้อมนี้ก็ต้องรักษาศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมศิลปหัตถกรรม พระสงฆ์สามเณรลาว สามารถเป็นช่างหัตถกรรมได้ตามความเหมาะสม^{๙๗}

การปฏิบัติงานในฐานะกรรมการสาธารณูปการนี้ ได้จัดส่งงบประมาณให้ต่างจังหวัดเพื่อซ่อมแซมอาคารเรียนและทำการบูรณปฏิสังขรณ์ โบสถ์ วิหาร และ กุฏิพระสงฆ์ งบประมาณเหล่านี้คณะกรรมการสาธารณูปการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล^{๙๘} ในปีพ.ศ. ๒๕๒๕ คณะกรรมการสาธารณูปการ ได้รับงบประมาณจากการช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่น องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวจึงจัดตั้งคณะกรรมการบูรณะพระธาตุหลวงขึ้นภายใต้การเป็นประธานของ พระอาจารย์มหาผ่อง สมฤกษ์ พระมหาวิจิตร สิงหาราช เป็นรองประธาน พร้อมด้วยคณะกรรมการอีกจำนวนหนึ่ง คณะกรรมการนี้จะต้องร่วมมือกับแผนก พิพิธภัณฑ์ และวัดอุโบสถดำเนินการบูรณะพระธาตุหลวงเพื่อ รักษาไว้ ซึ่งทรัพย์สินสมบัติของชาติ^{๙๙}

การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์โบสถ์และโบสถสถานนั้นคณะกรรมการสาธารณูปการได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากบทสรุปผลการปฏิบัติงาน ๕ ปีของคณะกรรมการสาธารณูปการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ได้เสนอแผนการสร้างวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สร้างโบสถ์วัดพระธาตุหลวงเหนือ สร้างศาลาวิเทศนิมิต สร้างโบสถ์วัดศรีฐานเหนือ สร้าง

^{๙๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘, (อัคราณา), หน้า ๒๑-๒๓.

^{๙๘} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน พ.ศ. ๒๕๒๐, (อัคราณา), หน้า ๒.

^{๙๙} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณะพระธาตุหลวง ปี ๒๕๒๐, (อัคราณา), หน้า ๑.

ศาลาวิมมาหาพุทธวงศาป่าหลวง ซ่อมแซมมหาภูฏิตพระธาตุหลวงเหนือ ซ่อมแซมศาลาวิมมาฐานเหนือ งบประมาณที่ใช้จ่ายในการก่อสร้างได้รับจากการบริจาคของประชาชน อีกส่วนหนึ่งได้รับเงินบำรุงจากรัฐบาลทุกๆ ปี สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นี้ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยได้รับงบประมาณจากรัฐบาล ๖,๕๐๐,๐๐๐ กีบ และได้จัดแบ่งเงินจำนวนนั้นไปต่างจังหวัด เพื่อทำการบูรณะวัตถุโบราณในแต่ละท้องถิ่น^{๑๐๐}

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คณะกรรมการสาธารณูปการได้ทำการสรุปผลงานการสร้างถาวรวัตถุทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัด เช่น ได้สร้างภูฏิต ๑๕๗ หลัง โบสถ์ ๒๖ หลัง ศาลา ๒๗ หลัง โรงเรียน ๑๓ แห่ง ทุก ๆ จังหวัดได้เอาใจใส่ศึกษาค้นคว้าโบราณวัตถุและวรรณคดีอุโบสถร้างและพระพุทธรูปต่างๆ พร้อมกันนั้นก็จัดตั้งห้องสมุดประจำจังหวัดขึ้น^{๑๐๑}

ใน พ.ศ. ๒๕๓๒ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสาธารณูปการใหม่ ประกอบด้วย

๑. พระอาจารย์มหาผ่อง สมฤก เป็นประธาน

๒. พระอาจารย์นวลตา รัฐสัมพันธ์ เป็นคณะ

คณะกรรมการสาธารณูปการมีสิทธิ์และหน้าที่ดังต่อไปนี้

- รักษาปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุและสร้างวัดวาอารามให้มีความสวยงามเรียบร้อย

- คຸ້ມครองศาสนสมบัติ

- ขึ้นแผนงบประมาณเพื่อเสนอหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- ขึ้นนโยบายขององค์การพุทธศาสนาในการบูรณปฏิสังขรณ์วัตถุโบราณในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงได้เอาใจใส่ปกป้องรักษาวัตถุโบราณที่มีอยู่ภายใต้กับปกครองของตน^{๑๐๒}

ในการประชุมใหญ่ขององค์การพุทธศาสนาครั้งที่ ๓ คณะกรรมการสาธารณูปการได้จัดทำนโยบายและกำหนดแผนปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักการในการอ้างอิงสำหรับคณะกรรมการสาธารณูปการ คือ คณะปกครองทุกระดับจะต้องเอาใจใส่ก่อสร้างวัดวาอารามให้ถูกต้องและเหมาะสมตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์และให้ถูกต้องตามประเพณีที่พระสงฆ์ลาวเคยปฏิบัติสืบกันมา วัดใดจะทำพิธีผูกพัทธสีมาจะต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการสาธารณูปการตามสายการจัดตั้งสำหรับการซ่อมแซมโรงเรียนและบูรณปูชนียสถาน สำหรับอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์นั้น เป็นหน้าที่

^{๑๐๐} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๒๓, (อัดสำเนา), หน้า ๗.

^{๑๐๑} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลงาน พ.ศ. ๒๕๒๖, (อัดสำเนา), หน้า ๘.

^{๑๐๒} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติงาน พ.ศ. ๒๕๓๒, (อัดสำเนา), หน้า ๓.

คณะกรรมการศูนย์กลางรับผิดชอบ ให้คณะกรรมการงานทุกระดับเอาใจใส่รักษาปูชนียสถานวัตถุโบราณ มีพระธาตุเจดีย์ ภายใต้การชี้แนะของคณะกรรมการงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การก่อสร้างหรือการซ่อมแซมวัดวาอารามนั้นให้ถือเอาการซ่อมแซมเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับงบประมาณในการก่อสร้างเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละระดับต้องรับผิดชอบเอง^{๑๐๓}

ในปีที่ผ่านมาองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้สร้างหอธรรมสภาโดยจะต้องใช้งบประมาณจากรัฐบาลและการบริจาคจากประชาชน และการก่อสร้างโรงพยาบาลสงฆ์เป็นตึกขนาด ๒ ชั้น มีความกว้าง ๑๔ เมตร บรรจุเตียงนอนได้ ๒๗ เตียง โดยได้ทุนก่อสร้างจากท่าน Dr. Marcel C. Roy นอกจากนี้ยังได้ใช้จ่ายงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมทั่วประเทศคณะกรรมการธิการสาธารณูปการได้ร่วมมือกับคณะปกครองฝ่ายรัฐบาลในการทำหน้าที่รักษาปูชนียสถานอันเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชา^{๑๐๔}

จากผลสรุปของการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ที่จัดขึ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สรุปผลงานการก่อสร้างและซ่อมแซมบรรดาอาคารเรียนและโบสถ์ศาลา เช่น ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดศรีพรหม แขวงเชียงขวาง วัดสันติภาพ ในปีนี้องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ปรับปรุงบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุหลวงให้กลับคืนสู่สภาพเดิมและบูรณะโบสถ์วัดต้องต้อมหาวิหารให้กลับคืนสู่สภาพเดิม นอกจากงานทางด้าน การก่อสร้างแล้วคณะกรรมการธิการสาธารณูปการระดับต่าง ๆ ยังได้เอาใจใส่รักษาวัตถุโบราณ โดยเฉพาะได้ร่วมมือกับองค์การจัดตั้งรัฐบาลในการปกป้องรักษาทรัพย์สินสมบัติแห่งชาติไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา^{๑๐๕}

คณะกรรมการธิการสาธารณูปการนอกจากได้ปฏิบัติงานตามนโยบายขององค์การพุทธศาสนาแล้วยังได้ปฏิบัติตามสิทธิ์และหน้าที่ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญปกครองสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. สร้างกฎระเบียบในการสร้างถาวรวัตถุและศาสนสมบัติให้สอดคล้องตามระเบียบกฎหมายของรัฐบาล

๒. จัดสร้างกองทุนเพื่อรักษาศาสนสมบัติ

๓. คณะกรรมการธิการสาธารณูปการได้มีหน้าที่เพิ่มขึ้นอีก คือจะต้องฟื้นฟูการนำใช้ยาพื้นเมืองปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม โดยปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยทางพุทธศาสนา^{๑๐๖}

^{๑๐๓} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, บทสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๒, (อัคราเนนา), หน้า ๔๙ - ๕๒.

^{๑๐๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๐, (อัคราเนนา), หน้า ๓ - ๔.

^{๑๐๕} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๑๑- ๑๒.

^{๑๐๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑, หน้า ๑๕ - ๑๖.

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ขึ้น พ.ศ. ๒๕๔๗ คณะกรรมการสาธารณูปการได้ประเมินผลงานที่ผ่านมาในการพัฒนาการก่อสร้างศาสนวัตถุเพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองตามสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการรักษาปูชนียสถานเนื่องจากได้รับบริจาคปัจจัยจากประชาชนลาวทั่วประเทศ คณะกรรมการสาธารณูปการได้กำหนดแผนงานที่จะต้องปฏิบัติในอนาคต

๑. การคุ้มครองรักษาศาสนวัตถุโดยให้แต่ละวัดประสานร่วมมือกับอำนาจการปกครองของรัฐบาลและแผนกวัฒนธรรมเพื่อช่วยกันรักษาวัตถุอันมีค่าของชาติไว้

๒. ซ่อมแซมศาสนวัตถุที่ชำรุด เช่น ศาลา โบสถ์ พระธาตุเจดีย์ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. คณะกรรมการสาธารณูปการแต่ละระดับก่อนที่จะอนุญาตให้มีการสร้างวัดขึ้นจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะอิงตามนโยบายของรัฐบาลนั้นอยากให้ทางคณะสงฆ์สร้างโรงเรียน เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาแก่ประชาชนและพระสงฆ์สามเณร

๔. คณะกรรมการสาธารณูปการจะต้องออกกฎระเบียบในการคุ้มครองศาสนสมบัติให้ผู้บริหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้จะต้องมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการคุ้มครองรักษาศาสนสมบัติที่เป็นวัตถุอันล้ำค่าของชาติให้มีความรู้ในคุณค่าของศิลปะลาที่มีมาช้านานและให้อาใจใส่ให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เพื่อให้บรรลุนโยบายที่คณะกรรมการสาธารณูปการและองค์การพุทธศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมต้องได้ประสานสมทบในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดศักยภาพในการรักษาทรัพย์สินสมบัติของชาติ^{๑๐๗} ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ นี้ได้มีมติรับรองการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ คือ

๑. พระอาจารย์มหาจุญญ วชิรรังสี	เป็นประธาน
๒. พระอาจารย์มหาคำมา ปัญญาวิจิตร	เป็นรองประธาน
๓. พระอาจารย์วัฒนา ดาราสมบัติ	เป็นคณะ
๔. พระอาจารย์ศรีสะอาด เทพปัญญา	เป็นเลขานุการ

คณะกรรมการสาธารณูปการนี้มีสิทธิและหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญปกครองสงฆ์และปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของรัฐบาลมีการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ

ดังนั้น การบริหารงานด้านสาธารณูปการนั้นเห็นได้ว่าคณะกรรมการสาธารณูปการมีหน้าที่โดยตรงในการบูรณะซ่อมแซมศาสนวัตถุที่ชำรุดชดโครม ให้มีความสะดวกเพียงพอ และ

^{๑๐๗} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, แผนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสาธารณูปการ พ.ศ. ๒๕๔๗, (อัสสาเนา), หน้า ๔.

รับประกันในการใช้งานได้ร่วมมือกับกระทรวงวัฒนธรรม และกรมศาสนา เกี่ยวกับงานด้านศิลปะ สถาปัตยกรรมให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาติลาวเพราะการควบคุมดูแลการก่อสร้างพัฒนาวัดที่เป็นงานเกี่ยวเนื่องกับศิลปวัฒนธรรม นั้นเป็นงานที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อความเป็นชาติลาว คณะกรรมการสาธารณูปการ ถ้าเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เห็นได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญแต่ถ้าดูจากผลงานเห็นได้ว่ายังขาดความเอาใจใส่จากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุที่เกิดมาจากการบริหารระดับสูงในหน่วยงานนี้เอง ถ้ามองจากภาพรวมแล้วองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอด จากการศึกษาพบว่า

ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณะศาสนาวัตถุ ที่มีความสำคัญระดับชาติโดยเฉพาะ พระมหาเถระระดับการนำขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีส่วนรับผิดชอบในงาน สาธารณูปการถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่รับผิดชอบ การให้ความสำคัญแก่ศิลปะและเอกลักษณ์ของชาตินั้นก็ยังจะต้องทำงานกันเป็นคณะโดยมีความเห็นเป็นมติจากที่ประชุมโดยอาศัยเสียงส่วนใหญ่เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ สำหรับงานทั่วไปของคณะกรรมการสาธารณูปการในส่วน ศูนย์กลางและท้องถิ่นก็ปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานนั้นทำตามอำนาจหน้าที่ ที่จะต้องดูแลเอาใจใส่โดยตรง

๒.๓ สรุป

การบริหารงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ลาวจาก พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ใช้กฎระเบียบและมติของการประชุมธรรมวินัย ธรรมนูญปกครองสงฆ์ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ โดยประสานความร่วมมือจากรัฐบาลเช่น การจัดฝึกอบรมรับฟัง การเผยแพร่นโยบายการบริหารประเทศ ของรัฐบาลทั้งนี้ก็เพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าใจแนวทางการเมืองของรัฐบาลลาว กรมการศาสนาที่สังกัดแนวลาสร้างชาติ ได้มีบทบาทโดยตรงในการประสานงาน จากภาครัฐและต่างประเทศเพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานของคณะสงฆ์ลาว การปกครองคณะสงฆ์ได้ปรับปรุงทางด้านโครงสร้าง และแต่งตั้งพระมหาเถระที่มีความรู้ทางธรรมวินัยให้มีหน้าที่รับผิดชอบในงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามความจำเป็นที่มีการเปลี่ยนแปลง จากปัจจัยภายในองค์การสงฆ์และปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะในระยะปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ลาวได้นำใช้ธรรมนูญปกครองสงฆ์กฎระเบียบสังฆานัติ ในการปกครองคณะสงฆ์มติของพรรคและรัฐบาลลาวที่เกี่ยวกับศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์ลาว

การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวหลัง พ.ศ. ๒๕๑๘ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีมติ ปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์เพื่อสนองตอบต่อความต้องการเฉพาะหน้าโดยจัดตั้งโรงเรียนพระสงฆ์

ทั่วประเทศขึ้นในที่นี้มีสองโรงเรียนคือ โรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ เพื่อผลิตครูพระสงฆ์ให้เพียงพอต่อความต้องการกับสภาพความเป็นจริงเพราะในระยะนี้คณะสงฆ์และรัฐบาลลาวต้องการพัฒนาการศึกษาของพลเมืองลาว ให้มีความรู้กาจัดและลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือโรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ได้ประสบความสำเร็จอย่างมากต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว และโรงเรียนอุดมศึกษาสงฆ์เรียกรวมว่ามัธยมต้นและมัธยมปลายนั่นเองเพื่อเตรียมนักศึกษาที่เข้าเรียนต่อโรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์

โรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์นี้ได้ดำเนินการเรียนการสอนได้ ๒๑ ปี คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์อีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ยกกระดับจากโรงเรียนสร้างครูพระสงฆ์ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์โดยความจริงแล้วองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวและคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ได้มีนโยบายมายาวนานแล้วที่จะสร้างมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ลาวขึ้นแต่ก็ขาดความพร้อมทางด้านบุคลากร และงบประมาณการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวได้รับความร่วมมือทางด้านบุคลากรวิชาการและงบประมาณจากรัฐบาลลาว และกระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอด สำหรับคณะกรรมการการศึกษาได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยปรับปรุงโครงสร้างพัฒนาบุคลากรสร้างโรงเรียนให้เพียงพอต่อการขยายตัวและเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียนทั้งพระภิกษุและสามเณร นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ยังได้มีแผนนโยบายสนับสนุนให้นักศึกษาสงฆ์ลาว ขอบทุนเรียนฟรีจากรัฐบาลและคณะสงฆ์พม่าและประเทศไทย เห็นได้ว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ถึงจะมีการขยายตัวช้าแต่ก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในประเทศลาว องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้จัดตั้งคณะกรรมการเผยแผ่ขึ้น เพื่อทำหน้าที่โดยตรงในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนลาวทั้งภายในและต่างประเทศและจัดตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานขึ้นหลายสำนักในทั่วประเทศ โดยมีสำนักใหญ่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อทำหน้าที่พัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ศาสนา โดยจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ ในคณะกรรมการเผยแผ่นี้ยังได้จัดหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมขึ้นทั้งในระดับศูนย์กลาง และระดับท้องถิ่นเช่นจัดให้มีหน่วยงานเผยแผ่ศีลธรรมนครหลวง โดยร่วมมือกับกรมศาสนาที่ดูแลทางด้านนโยบายและแนวทางของรัฐบาลลาวเพื่อรับประกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานการเผยแผ่ศีลธรรมทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นได้รับผลสำเร็จพอสมควร แต่ก็ยังไม่บรรลุตามความประสงค์เพราะขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ ในการทำหน้าที่เผยแผ่ศีลธรรมให้เข้าสู่จิตใจประชาชนคนลาว

การบริหารงานด้านสาธารณูปการนั้นเห็นได้ว่าคณะกรรมการสาธารณูปการมีหน้าที่โดยตรงในการบูรณะซ่อมแซมศาสนาวัดที่ถูกชำรุดชุกโครม ให้มีความสะอาดเพียงพอ และรับประกันในการใช้งานได้ร่วมมือกับกระทรวงวัฒนธรรม และกรมศาสนา เกี่ยวกับงานด้านศิลปะสถาปัตยกรรมให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาติลาวเพราะการควบคุมดูแลการก่อสร้างพัฒนาวัด ที่เป็นงาน

เกี่ยวเนื่องกับศิลปวัฒนธรรม นั้นเป็นงานที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อความเป็นชาติลาว คณะกรรมการสาธารณูปการ ถ้าเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เห็นได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญแต่ถ้าดูจากผลงานเห็นได้ว่ายังขาดความเอาใจใส่จากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุที่เกิดมาจากผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานนี้เอง ถ้ามองจากภาพรวมแล้วองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอด จากการศึกษาพบว่า

ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณะศาสนาวัตถุ ที่มีความสำคัญระดับชาติโดยเฉพาะ พระมหาเถระระดับการนำขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้มีส่วนรับผิดชอบในงาน สาธารณูปการถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่รับผิดชอบ การให้ความสำคัญแก่ศิลปะและเอกลักษณ์ของชาตินั้นก็ยังจะต้องทำงานกันเป็นคณะโดยมีความเห็นเป็นมติจากที่ประชุมโดยอาศัยเสียงส่วนใหญ่เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ สำหรับงานทั่วไปของคณะกรรมการสาธารณูปการในส่วน ศูนย์กลางและท้องถิ่นก็ปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานนั้นทำตามอำนาจหน้าที่ ที่จะต้องดูแลเอาใจใส่โดยตรง ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า ในหน่วยงานนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่คือขาดความเอาใจใส่จากผู้ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง และขาดบุคลากรที่มีความรู้และศักยภาพที่เพียงพอเพื่อสนองตอบต่อความ จำเป็นของงานด้านสาธารณูปการ